

ESPOON SEURAKUNTIEN YHTEISET DIAKONIALEIRIT OSALLISTUJEN
KOKEMINA

Nataša Stambej
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Diakoninen sosiaali-, terveys- ja
kasvatusalan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) + diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Stambej, Nataša. Espoon seurakuntien yhteiset diakonialeirit osallistujien kokemina. Helsinki, syksy 2011, 60 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakoninen sosiaalityö -suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkalkelpoisuus.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää leiriläisten kokemuksia Espoon seurakuntien vuonna 2010 yhteisesti järjestämistä leireistä eli tuottaa tietoa siitä, miten leiriläiset kokevat seurakuntien yhteiset leirit. Tavoitteena on kehittää yhteisiä diakonialeirejä opinäytetyön tulosten perusteella. Tietoa hyödynnetään leirien suunnittelussa. Tutkimustehtävinä oli 1) selvittää Espoon seurakuntien yhteisille diakonialeireille osallistuneiden kokemuksia leirien toteutuksesta, sisällöstä ja ilmapiiristä ja 2) laatia tulosten perusteella Espoon seurakuntien diakoniatyölle kehittämisehdotuksia.

Tutkittavat leirit (6) olivat mielenterveysleiri, näkövammaisten leiri, maahanmuuttajien perheleiri, romanileiri, kehitysvammaisten leiri ja päihdeleiri. Kaikki leirit pidettiin Espoon seurakuntien leirikeskustoissa.

Tutkimus on määrällinen. Aineisto kerättiin yhdellä kyselylomakkeella, jonka osallistujat täyttivät jokaisen leirin viimeisenä päivänä. Kyselylomake oli neliosainen. Osat olivat vastaajien taustatiedot, arvio leirivalmisteluista, arvio leirin toteuttamisesta ja leirikokemuksista sekä tulevaisuuden näkymät. Kyselyä tarjottiin 127 osallistujalle ja siihen vastasi 87. Vastausprosentti oli 69.

Tutkimuksen tulokset analysoitiin SPSS-ohjelmalla. Tulokset osoittivat, että leirivalmisteluihin oltiin yli 95-prosenttisesti tyytyväisiä. Leirien ulkoisiin puitteisiin ja leiriohjelman toteutukseen leiriläiset olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä. Ohjelma sisälsi kaikille tarpeeksi vaihtoehtoja, oli mielenkiintoista ja monipuolista. Osallistujat kokivat olonsa leireillä turvalliseksi ja leiri-ilmapiiriä pidettiin enimmäkseen hyvänä ja jopa erinomaisena. Tämän tutkimuksen perusteella leireillä korostuvat ihmiset, yhdessäolo ja yhteisöllisyys, lepo, hengellinen ohjelma, hyvä ruoka ja fyysisen toiminnan mahdollisuudet. Tuloksia tarkasteltiin osallisuuden, yhteisöllisyyden, hengellisyyden ja voimaantumisen näkökulmista. Tutkimuksessa nousi esille myös kehittämisehdotuksia koskien leirien kestoa, leireistä eniten hyötyvien osallistujien löytämistä, leiriläisten osallistumista leirityöhön vapaaehtoisina jo suunnitteluvaiheesta lähtien ja eri ryhmien tarpeiden huomiointiin ottamista. Lisäksi voidaan todeta, että leireille osallistujia kiinnostaa myös muu Espoon seurakuntien toiminta kuin leirit.

Asiasanat: diakoninen leiritoiminta, osallistujien kokemukset, yhteisöllisyys, osallisuus, hengellisyys, voimaantuminen, kehittäminen

ABSTRACT

Stambej, Nataša

Diaconal camps in Espoo parishes: attendees' experiences

60 p., 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to survey experiences of attendees at diaconal camps in Espoo in 2010. The working life associate of this study was The Federation of Espoo Parishes. The goal was to obtain results for the development of camp work. The main themes of the study were to find out how attendees experienced camps, their implementation, their contents and their atmosphere. In addition, development proposals for Espoo Parishes were introduced based on the results.

The study included six camps: a camp for mental health rehabilitants, a camp for the visually impaired, a camp for immigrant families, a Romany camp, a camp for mentally disabled people and a camp for substance abusers. All camps were held in one of the three camp centres owned by Espoo Parishes.

This study was quantitative. Data for the study was gathered with the help of a structured questionnaire that was completed on the last day of each camp. The questionnaire had four parts: 1) background information, 2) evaluation of camp preparation work, 3) evaluation of camp implementation and camp experiences, as well as 4) views on future camps. A questionnaire was offered to 127 camp attendees to be completed on voluntary basis. I received 89 completed questionnaires. The content was analysed using quantitative methods, with the help of the SPSS computer program. The response rate was 69%.

The results indicated that 95% of the respondents were satisfied with the camp preparation work. Considering the external conditions and implementation of the camp program, the respondents experienced them as positive. Since the program included enough possibilities for everybody, it was seen as interesting and diverse. The respondents experienced dwelling on the camp as safe and the camp atmosphere was experienced as good or even excellent. Based on this study, the focus in the camp experiences were on the presence of other people, being and belonging, rest, spiritual program, good meals, and the possibilities for physical activities. Results were observed from the point of view of social inclusion, community cohesion, spirituality and empowerment. The study gave rise to development suggestions related to the duration of the camps, finding attendees who would most profit from attending the camp and taking into account the needs of different group types. In addition, it was suggested that some attendees would participate as volunteers already in the camp preparation work. Furthermore, responses showed that attendees were interested also in other forms of Church work in Espoo.

Keywords: diaconal camps, experiences of attendees, community cohesion, social inclusion, spirituality, development

SISÄLTÖ

1 DIAKONIALEIRIEN LÄHTÖKOHDAT.....	6
2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA	8
3 DIAKONIATYÖ JA SEN ASIAKKAAT ESPOOSSA	10
3.1 Diakoniatyö Espoossa	10
3.2 Diakoniatyön asiakkaat Espoossa	11
4 ESPOON SEURAKUNTAYHTYMÄ JA YHTEINEN DIAKONINEN LEIRITOIMINTA.....	12
4.1 Espoon seurakuntayhtymän arvot ja toimintastrategia	12
4.2 Seurakuntayhtymän yhteinen diakoniatyö osana yhteistä seurakuntatyötä	13
4.3 Diakonian eri työalueet leiritoiminnan taustalla	14
5 LEIRITOIMINNAN PERIAATTEET	17
5.1 Leiri on pienisyhteiskunta	17
5.2 Kirkon omat strategiat pohjana diakoniselle leiritoiminnalle	18
5.3 Turvallisuus leireillä.....	19
5.4 Espoon seurakuntien yhteiset diakonialeirit vuonna 2010.....	20
6 YHTEISÖLLISYYS JA HENGELLISYYS LEIREILLÄ	22
6.1 Yhteisöllisyys diakonialeireillä.....	22
6.2 Osallisuus yhteisöllisyyden vahvistajana.....	23
6.3 Hengellisyys voimaannuttavana tekijänä diakonialeireillä.....	24
7 TUTKIMUKSEN PROSESSI JA TOTEUTUS	28
7.1 Kyselylomakkeen laadinta ja aineiston keruu.....	28
7.2 Aineiston käsittely ja analysointi	30
8 OSALLISTUNEIDEN KOKEMUKSET VUODEN 2010 DIAKONIALEIREISTÄ 31	
8.1 Vastaajien taustatiedot	31
8.2 Arvio leirivalmisteluista.....	33
8.3 Arvio leirien ulkoisista puitteista, ohjelmasta ja leiri-ilmapiiiristä.	34
8.4 Hengellisen ohjelman kokemukset diakonialeireillä	36
8.5 Kiinnostavat ohjelma-aiheet tulevilla leireillä	37

8.6 Kiinnostus seurakunnan ja kaupungin ryhmätoimintaa kohtaan leireittäin	40
8.7 Tärkeät ja parhaat kokemukset leirillä	41
8.8 Leiriläisten esittämiä leirityön kehittämisideoita ja leireille antamat kouluarvosanat	43
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	45
9.1 Tulosten tarkastelua yhteisöllisyyden näkökulmasta	45
9.2 Tulosten tarkastelua hengellisyyden ja voimaantumisen näkökulmista	47
9.3 Diakonialeirien kehittäminen	48
9.4 Tutkimuksen luotettavuus	50
9.5 Tutkimuksen eettisyys.....	52
9.6 Ammatillisen kasvun pohdinta.....	54
LÄHTEET	56
LIITE 1: Kyselylomake	
LIITE 2: Saatekirje	

1 DIAKONIALEIRIEN LÄHTÖKOHDAT

Diakoniatyössä tarjotaan sosiaalityön tavoin aineellista ja aineetonta apua. Auttamisen lähtökohdat ovat diakoniatyössä kuitenkin jokseenkin erilaiset kuin sosiaalityössä. Auttamisen motiivina diakoniatyössä on laupiaan samarialaisen esimerkki. Tavoitteena on kokonaisvaltaisen avun antaminen, jolloin asiakkaan hengellisetkin tarpeet tulevat huomioituiksi. (Rättyä 2009, 37.) Diakonialeirit ovat tärkeä osa diakoniatyötä, ja niillä on vakiintunut asema seurakuntien toiminnassa. Leiritoiminta on kehittynyt kymmenien vuosien kuluessa. Yksi syy kehitykseen on kenties se, että seurakunnilla on useita leirikeskuksia, mikä antaa mahdollisuuden leirityöhön. Diakoninen leiritoiminta on myös osa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista. Leirien avulla edistetään seurakuntalaisten yhteisöllisyyttä.

Seurakuntalaiset itse suosivat leirejä: leirit täyttyvät usein hyvin nopeasti. Leirien suosionkin takia leiritoimintaa on tärkeä kehittää. Opinnäytetyössäni tutkin Espoon seurakuntien vuonna 2010 yhteisiä yhdessä järjestämiä diakonialeirejä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa osallistujien kokemuksia diakonialeireiltä. Työn tilaaja on Espoon seurakuntayhtymä. Tavoitteena oli saada diakonian leireille osallistuvien leirikokemuksista syvempää tietoa kuin tavanomaisella palautelomakkeella, joka oli aikaisemmin käytössä.

Tutkimustehtävänä oli saada tietoa siitä, miten leiriläiset kokevat seurakuntien yhteiset leirit, niiden toteutuksen, ilmapiirin ja sisällön. Opinnäytetyön tulosten perusteella Espoon seurakunnat voivat kehittää leiritoimintaansa osallistujien hyväksi. Tämän opinnäytetyön avulla laajennan ja syvennän asiantuntijuutta ja ammattilaisuutta diakoniatyön leiritoiminnassa. Keskeistä leirien kehittämiseksi oli saada selville diakonialeireille osallistuvien taustatiedot, mielipiteet leirivalmisteluista, leirin toteuttamisesta ja leiriläisten kiinnostuksen kohteista tulevia leirejä ajatellen.

Leirien järjestely ja ohjaaminen vaatii eri seurakuntien välistä yhteistyötä. Työntekijöiden kokemuksia tästä yhteistyöstä on tutkittu hiljattain tehdyssä raportissa ”Diakoniatyö kartalle – Näkökulmia espoolaisten diakoniatyön nykytilaan ja kehittämistarpeisiin.” Elina Juntusen toimittamassa selvityksessä tutkittiin Espoon evankelis-luterilaisten seu-

rakuntien diakoniatyön nykytilaa, voimavaroja ja haasteita. Työssä tuotiin esille työntekijöiden ajatuksia ja annettiin ideoita espoolaisen diakoniatyön kehittämiseksi sekä pohdittiin ratkaisumalleja haasteisiin. Tavoitteena oli antaa diakoniatyöntekijöille tukea tutkivan työtteen haltuun ottoon. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 133.)

Tämä opinnäytetyö on mahdollista nähdä edellä mainitun tutkimuksen jatkeena. Tässä opinnäytetyössä halutaan kuulla asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksia diakonisesta leiritoiminnasta Espoossa.

2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA

Asiakkaiden kokemuksia erilaisesta seurakunnan toiminnasta, myös leireistä, on selvitetty aikaisemmissa opinnäytetöissä. Työt, jotka löysin, käsittelivät yhtä leiriä tai tiettyä ilmiötä leirillä. Monet niistä ovat hankkeita, joissa tutkija on itse ollut mukana järjestämässä leiritoimintaa ja sen jälkeen arvioimassa sen onnistumista. Muun muassa on tutkittu eläkeläisten, näkövammaisten ja kuulovammaisten leirejä, päihdeleirejä, nuorten miesten leirejä, äiti–tytär-leirejä ja isovanhempi–lapsi-leirejä. En onnistunut löytämään opinnäytetöitä laajempia tutkimuksia diakonialeireistä.

Susanna Hasanen (2008) on tutkinut asiakkaiden kokemuksia A-klinikan ryhmistä Espoon Leppävaarassa. Kysymys on laadullisesta tutkimuksesta, joka arvioi katkaisuhoidon asiakkaiden kokemuksia A-klinikan ryhmistä. Tutkimuksessa tuotiin esille konkreettiset, sosiaaliset, psyykkiset ja muut kokemukset ja syyt, joiden takia asiakkaat olivat ryhmässä ja johtopäätöksenä se, että osallistujat kaipaavat enemmän keskusteluryhmiä. (Hasanen 2008, 2,37.)

Johanna Liukkonen ja Satu Tervo (2002) ovat tutkineet erityisriippikoulun käyneiden tyttöjen viikonloppuleiriä, joka toteutettiin Helsingin seurakuntayhtymän kehitysvammaistyön kanssa. Kehitysvammaisten tyttöjen palaute leiristä oli, että leiri oli hyvää yhdessäoloa. (Liukkonen & Tervo 2002, 36.)

Johanna Aarnoksen (2002, 3) opinnäytetyö käsitteli leiritoimintaa Porin diakoniakeskuksen päihdetyössä. Tutkimuksessa todettiin että leiritoiminta on osallistujille tärkeää ja vastaa hyvin heidän odotuksiaan. Tutkimustulosten mukaan leirien merkitys on päihdetyössä merkittävä, ja leireillä korostuvat yhdessäolo ja lepo.

Myös Minna Kallen ja Marja-Leena Tammiston (1998) tutkimukset Pieksämäen päihdetyön leireistä diakonisen hoitotyön näkökulmasta osoittavat, että leiriläisten fyysinen ja psyykinen toipuminen edistyy leirin aikana. Tärkeimmäksi osoittautuivat yhteishenki ja yhdessä tekeminen. Hanna Saaren ja Anne Vitikaisen (1998) opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Langinkosken päihdeleirejä. Heidän tutkimustuloksensa osoittavat,

että kehitettävää löytyy leirin kestosta, ryhmätilanteista, toimintamalleista ja teoriasisällöstä. (Aarnos 2002, 18.)

Aikaisempien leiriselvityksien perustella huomasin, että osallistujien keskeiset kokemukset seurakuntaleireillä ovat hyvin samanlaiset, mutta eri kohderyhmät tarvitsevat tai toivovat hieman erilaisia asioita leireiltä. Oli antoisaa huomata, että leirejä on tarkasteltu erilaisten lähestymistapojen avulla, lähinnä laadullisesti ja toiminnallisesti. Sain niistä tulosten vertailumahdollisuuden ja pohjatietoa omaa työtäni varten.

3 DIAKONIATYÖ JA SEN ASIAKKAAT ESPOOSSA

Espossa oli vuonna 2010 noin 244 200 asukasta. (Espoon kaupunki i.a.). Kaupungin ikärakenne on nuori. Espoolaisista 20 prosenttia on alle 15-vuotiaita ja 10 prosenttia yli 64-vuotiaita. Yksinasuvia on Espossa suhteellisesti enemmän kuin muualla maassa. Yli 70-vuotiaista joka toinen asuu yksin ja alle 20-vuotiaiden yksin asuminen on hyvin yleistä. (Kalske & Honkanummi 2009, 22.)

3.1 Diakoniatyö Espossa

Espoon seurakunnissa tehdään diakoniatyötä 40 diakoniaviranhaltijan voimin. Työntekijöistä 19:llä on diakonissakoulutus, 18:lla diakonikoulutus ja kolmella on seurakuntakuraattorikoulutus. Espossa on 6050 asukasta diakoniatyöntekijää kohden, kun valtakunnallisesti yhtä diakoniatyöntekijää kohden on 3700 asukasta. Diakoniatyöntekijöiden liiton suositus on yksi työntekijä 3000 asukasta kohden. (Kalske & Honkanummi 2009, 23.) Tilanne on mahdollista tulkita niin, että Espossa toimii sosiaalitoimen lisäksi myös lukuisia järjestöjä, jotka tukevat syrjäytyneitä kaupunkilaisia.

Vuonna 2008 oli Espoon seurakuntien diakoniatyössä yhteensä myös 89 vapaaehtoista ja palkkiotoimista ryhmänohjaajaa. Eniten oli eläkeläiskerhoja, 32. Ihmissuhde- ja mielenterveysryhmiä oli 15. Keskusteluryhmiä on suunnattu muun muassa uupuneille, leskille, mielenterveyskuntoutujien perheille ja hoivakodissa asuvien läheisille. (Kalske & Honkanummi 2009, 36.)

Olarin, Leppävaaran, Espoonlahden ja Tuomiokirkkoseurakunta järjestivät 113 diakonialounasta yhteensä yhdeksässä toimipisteessä. Yhdellä diakonialounaalla oli keskimäärin 50 ruokailijaa ja vuosittain keskimäärin 20 000. Avointen ovien toiminta toteutetaan kirpputorikohtaamispaikoilla ja kahvilatoimintana. Diakonialounaat ja avointen ovien toiminta antavat mahdollisuuden keskustella diakoniatyöntekijöiden, vapaaehtoistyöntekijöiden ja muiden alueen asukkaiden kanssa. (Kalske & Honkanummi 2009, 36.)

3.2 Diakoniatyön asiakkaat Espoossa

Espoon kaupunki koostuu viidestä kaupunkikeskuksesta ja kuudesta paikalliskeskuksesta. Muuttoliike on vilkasta, ja se vaikuttaa palveluiden kysyntään, asukkaiden juurtumiseen ja yhteisöllisyyden kokemuksiin. (Kalske & Honkanummi 2009, 22.)

Espoon Hyvinvointikertomuksesta käy ilmi, että espoolaiset kokevat olevansa terveitä mutta stressaantuneita. Heidän yleisin ongelmansa on kiire. Tärkeintä heidän elämässään ovat läheiset ihmissuhteet ja luonto. Vaikka espoolaisten koulutustaso on korkea verrattuna koko maan väestöön, on toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita maan keskiarvoa enemmän, eli 12 prosenttia (3000 nuorta). Suurella osalla espoolaisista menee taloudellisesti hyvin. Toisaalta lähes kymmenesosalla on toimeentulo-ongelmia. Lisäksi espoolaisilla on velkaa yli omien vuositulojensa. Hyvinvointierot ovat siis suuret. (Kalske & Honkanummi 2009, 25–30.)

Rättyä (2009) toteaa, että diakoniatyöntekijöiden vastaanotoilta hakevat apua työttömät, konkurssin tehneet, ylivelkaantuneet, takuuvellalliset, äkillisesti varallisuutensa menettäneet, sairaat, kehitys-, liikunta- tai aistivammaiset ja henkilöt, joilla on mielenterveys-, päihde- ja ihmissuhdeongelmia. Diakoniatyöntekijät antavat taloudellista apua, toimivat velkaneuvojina ja järjestävät työttömien ja muiden syrjäytyneiden ruokailuja. Lisäksi diakoniatyöntekijältä saa keskusteluapua ja myös sielunhoitoa. Diakoniatuimisto on monelle hädässä olevalle ihmiselle viimeinen turvapaikka, kun jää viralliseen hyvinvointivaltioon kuuluvien instituutioiden avun ulkopuolelle. (Rättyä 2009, 36.) Diakoninen leiritoiminta voi tarjota näille kaikille diakonia-asiakkaille tärkeitä virkistys- ja lomamahdollisuuksia.

Vuonna 2008 diakonian asiakkaista noin 45 prosenttia oli 40–64-vuotiaita. Neljäsosa kaikista asiakkaista oli yli 64-vuotiaita. Myös 18–39-vuotiaita oli neljäsosa. Tavallisimmat syyt yhteydenottoihin olivat ihmissuhteisiin liittyvät kysymykset (1756), terveyteen ja sairauteen liittyvät kysymykset (1578) ja taloudelliset kysymykset (2013). Vuonna 2008 diakonian asiakkaista perheitä oli 35 prosenttia ja yksin asuvia 47 prosenttia. (Juntunen 2008, 113.) Vuonna 2008 diakonian asiakasmäärä oli 2909 ja vuonna 2009 asiakkaita oli 2467. Vuonna 2008 diakoniatyön asiakaskontakteja oli 6375, ja vuonna 2009 niitä oli 7809. (Espoon seurakuntayhtymä (a) 2010, 26.) Vuoden 2010 aikana Espoossa osallistui yhteisin diakonialeireihin 127 aikuista leiriläistä.

4 ESPOON SEURAKUNTAYHTYMÄ JA YHTEINEN DIAKONINEN LEIRITOMINTA

Espossa on yhteensä viisi suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen seurakunta. Yhdessä ne muodostavat seurakuntayhtymän. Seurakuntayhtymään kuuluvat Espoonlahden seurakunta, Espoon tuomiokirkkoseurakunta, Leppävaaran seurakunta, Olarin seurakunta, Tapiolan seurakunta ja Esbo svenska församling, joka toimii koko Espoon alueella. (Kivirasi 2008.) Diakoniatyön osalta on yhtymässä kolme vammaistyötä tekevää diakoniatyöntekijää ja koordinoiva yhteinen diakonias sihteeri. (Kalske & Honkanummi 2009, 23.)

4.1 Espoon seurakuntayhtymän arvot ja toimintastrategia

Yhteisen seurakuntatyön tulevaisuusasiakirjan 2009–2015 mukaan seurakuntatyön keskeisiä arvoja ovat armo, sitoutuminen, oikeudenmukaisuus ja yhteisöllisyys. Konkreettisesti armon pitäisi näkyä siinä, että työssä edistetään ihmisarvon toteutumista erityisesti vähäosaisten lähtökohdista. Samalla, kun edellytetään itseltä ja muilta työhön sitoutumista, sallitaan myös keskeneräisyys ja erilaisuus. Sitoutumisen pitäisi näkyä perustettävään sitoutumisessa, kohderyhmälähtöisesti hyvän elämän edellytysten tukemisessa kristillisen arvomaailman pohjalta ja myös sitouttamisessa muita sitoutumaan. Oikeudenmukaisuutta edistetään niin, että pidetään kaikessa työssä esillä niiden oikeuksia, jotka eivät itse siihen kykene – sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti. Lisäksi työssä tuodaan esiin uskonnonvapauden positiivista lähestymistapaa ja palvelaan kohderyhmiä oikeudenmukaisesti niiden tarpeiden mukaan. (Espoon seurakuntayhtymä 2009, 9.)

Seurakuntayhtymän toimintastrategian (2009) mukaan tulevan kauden (2009–2015) painopiste on yhteistyö Espoon kaupungin, oppilaitosten, Espoon muiden kristillisten yhteisöjen ja pääkaupunkiseudun seurakuntayhtymien kanssa. Strategiassa on päätetty painottaa myös monikulttuurisuutta. Lisäksi tavoitteena on, että seurakunnat toimivat lähiyhteisinä ja pyrkivät auttamaan ja tukemaan seurakuntalaisia uskonnollisissa ja eettisissä kysymyksissä. (Espoon seurakuntayhtymä 2009, 9.)

4.2 Seurakuntayhtymän yhteinen diakoniatyö osana yhteistä seurakuntatyötä

Yhteiseen seurakuntayöhön kuuluvat yhteisen diakoniatyön lisäksi perheasiain neuvottelukeskus, seurakuntatyön tukipalvelut, sairaalasielunhoito, oppilaitostyö ja työnohjaus (Espoon seurakuntayhtymä 2011 a).

Elina Juntusen toimittamassa Diakoniatyö kartalle -raportissa määritellään Espoon seurakuntien yhteistä diakoniatyötä seuraavasti:

Yhteisen diakoniatyön toiminta-ajatuksena on kristilliseen ihmiskäsitykseen pohjautuen palvella erityisryhmiä siten, että osallisuus ja oikeudenmukaisuus toteutuvat, sekä kehittää ja koordinoida seurakuntien diakoniatyötä. (Kalske & Honkanummi 2009, 33.)

Yhteinen diakoniatyö tukee ja neuvoa viittomakielisiä, kehitysvammaisia, näkövammaisia sekä heidän perheitään ja läheisiään. Yhteinen diakoniasihteerikoordinoi, kehittää ja suunnittelee seurakuntien yhteistä diakoniatyötä, työntekijöiden koulutusta ja verkostoitumista. Yhteinen leiritoiminta on vakiintunut toimintatapa. Yhteisiä leirejä järjestetään aisti- ja kehitysvammaisille, maahanmuuttajaperheille, mielenterveys- ja päihdekuntoutujille sekä romaneille. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 a.)

Lisäksi Espoon seurakunnat järjestävät yhdessä kerran kuukaudessa diakonian yhteisen retkipäivän, jonne kaikki espoolaiset ovat tervetulleita. Tämän lisäksi kukin seurakunta järjestää omia retkiä ja leirejä itsenäisesti ja yhteinen diakoniatyö järjestää retkiä vammaisryhmille. Vuonna 2010 Espoon seurakunnat järjestivät yhteisten diakonialeirien lisäksi yhteensä yksitoista omaa leiriä, joihin osallistui kaikkiaan 241 leiriläistä (Espoon seurakuntayhtymä i.a. d). Diakoniatyössä on myös perhe- ja vanhusten leirejä sekä yleisiä diakonian leirejä, joita on tarkoitettu kenelle tahansa espoolaiselle. (Kalske & Honkanummi 2009, 36.) Nämä leirit rajattiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

4.3 Diakonian eri työalueet leiritoiminnan taustalla

Tässä opinnäytetyössä tutkitut leirit kuuluvat diakonian eri työalueisiin. Ne ovat mielenterveys- ja päihdetyö, näkövammaistyö, kehitysvammaistyö, maahanmuuttajatyö ja romanityö. Leirejä on Helinin (2011) mukaan Espoossa järjestetty vaihtelevan pituisia aikoja. Ensimmäisiä maahanmuuttajaperheleirejä on järjestetty 90-luvun puolivälistä lähtien, päihde ja mielenterveysleirejä taas jo 70-luvun alkupuolelta. Näkövammaisleirejä on Huttusen (2001) mukaan ollut vuodesta 1973 ja kehitysvammaisten leirejä Pirisen (2011) mukaan vuodesta 1974. Romanileirejä on Espoossa pidetty jo yli kolmekymmentä vuotta. Kaksi ensimmäistä leiriä olivat perheleirin ja rippileirin yhdistelmiä. Rippikouluosuus jäi myöhemmin pois, sillä romanit menivät tavallisiin rippikouluihin. (Koskelainen 2010, 11.)

Mielenterveys- ja päihdetyö

Mielenterveys- ja päihdetyössä on yhteistyö seurakunnan ja kaupungin sekä eri järjestöjen välillä viime vuosina vahvistunut. Syksyllä 2010 valmistui Kumppanuusstrategia mielenterveys- ja päihdetyössä, jossa ovat mukana Espoon seurakunnat, Espoon kaupunki ja eri mielenterveys- ja päihdealan järjestöt. Strategian pohjalta Espoon seurakuntayhtymä laatii parhaillaan Espoon seurakuntien mielenterveys- ja päihdetyön ohjelmaa 2011–2015. Kuten valtakunnallisestikin, halutaan tästä lähtien myös seurakunnissa käsitellä mielenterveys- ja päihdeasioita yhdessä. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 e, 3)

Seurakunnan asiakas- ja sielunhoitotyössä tuetaan mielenterveyttä osana laajempaa kunnan ja kolmannen sektorin kanssa tehtävää verkostotyötä. Tavoitteena on ohjata asiakkaita löytämään tarvittavia auttamistahoja ja motivoitumaan hoitoon lähtemiseen. Seurakunnan diakonia- ja erityisnuorisotyössä korostuu yhteistyö asiantuntijoiden kanssa. Ammatillinen erityishoito ja kuntoutus ovat seurakunnan toiminnassa suhteellisen vähäisiä. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 e, 4–5.)

Espoon Kumppanuusstrategiassa (2010) on neljä mielenterveys- ja päihdetyön osaluetta: ehkäisevä työ, varhainen puuttuminen, hoito ja kuntoutus. Seurakunnan toiminta painottuu ehkäisevään työhön. Se tukee hyvää elämää ja terveellisiä elintapoja. Ehkäisevän työn tavoitteena on vahvistaa mielenterveyttä ja päihdeettömää elämäntapaa tu-

keviä rakenteita sekä vähentää tekijöitä, jotka vaarantavat niitä. Seurakunnissa toimivat tällä hetkellä esimerkiksi depressiokoulu sekä Kristillinen toipumistyö- ja vertaistukiryhmät. Päihde- ja mielenterveysleirejä järjestetään yhteisesti Espoon seurakuntayhtymässä ja paikallisseurakunnissa. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 e, 5–6.)

Näkövammaistyö

Näkövammaistyö Espoon seurakuntayhtymässä on pääsääntöisesti asiakastyötä näkövammaisten ja heidän perheidensä kanssa. Se on myös ryhmätoimintaa erilaisten pienryhmien, retkien, leirien, rippikoulujen, kutsujumalanpalveluksien, tilaisuuksien ja tapahtumien muodossa. Näkövammaistyöhön kuuluvat myös vapaaehtoisten koulutus ja yhteistyö eri sidosryhmien kanssa. Näkövammaistyö on myös diakoniakasvatuksellista työtä ja pääkaupunkiseudun yhteistyötä. (Espoon seurakuntayhtymä 2010 b, 12–13.)

Vapaaehtoisia koulutetaan näkövammaisoppaiksi. Opaskurssien lisäksi vapaaehtoisille järjestetään täydennyskoulutuksia, palavereja ja seminaareja. Kesäleiri on tärkeä osa jokavuotista näkövammaistyön tarjontaa sekä näkövammaisille että heidän oppailleen. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 b.)

Kehitysvammaistyö

Kehitysvammaistyössäkin tehdään työtä sekä kuntakohtaisesti että koko pääkaupunkiseudun yhteistyönä. Kehitysvammaistyö on asiakastyötä kehitysvammaisten ja heidän perheidensä kanssa. Lisäksi se on myös ryhmätoimintaa, erilaisten ryhmien, retkien, leirien, rippikoulujen, tilaisuuksien ja tapahtumien muodossa. Kehitysvammaistyöhön kuuluvat myös oppilaitostyö, vapaaehtoisten ja avustajien koulutus, ohjausryhmät, päiväkerhot, diakoniar ryhmät ja yhteistyö eri sidosryhmien kanssa, kuten opetus- ohjaus- ja hoitohenkilökunnan kanssa. Kehitysvammaistyö on myös diakoniakasvatus- ja verkostotyötä. (Espoon seurakuntayhtymä 2010 b, 7–8.)

Keväällä 2011 järjestettiin taide- ja makuretki, laulu-iltapäivä, äitien saunailta, nuorteniltoja, aikuisten kehitysvammaisten seurakuntapiiri ja kappeli-iltoja, kesäleiri ja tapaamisia kehitysvammaisten eläkeikäisille vanhemmille. (Espoon seurakuntayhtymä 2011 c.)

Maahanmuuttajatyö

Diakoninen maahanmuuttajatyö on vain yksi osa laajempaa seurakuntien maahanmuuttajatyötä Espoossa. Maahanmuuttajatyötä pyritään Espoon seurakunnissa kehittämään kaikilla työalueilla lapsityöstä vanhustyöhön. Maahanmuuttajatyön toimintatavat ja tehtäväjako -raportissa sanotaan, että seurakuntien maahanmuuttajatyön tulisi olla selkeä osa seurakuntien kansainvälisen työn kokonaisuutta. Maahanmuuttajatyötä ei myöskään nähdä omana työmuotonaan. Lisäksi Espoon seurakuntien linjana maahanmuuttajatyössä on toimia yhteistyössä pääkaupunkiseudun seurakuntayhtymien, Espoon ja Helsingin hiippakuntien ja Espoon kaupungin sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. (Raportti 2010, 3.)

Diakonialeirejä pakolaistaustaisille perheille järjestetään yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa vuosittain. Leirien järjestämisessä tehdään koordinoitua yhteistyötä eri seurakuntien kanssa. (Raportti 2010, 11.) Maahanmuuttajatyö on osaa perusdiakoniatyötä.

Romanityö

Romanityötä Espoon seurakunnissa on tehty erityisesti leirityönä. Lisäksi Espoon yhteinen diakoniatyö osallistuu romanityön kehittämiseen myös yhteiskunnallisella tasolla erilaisten tapahtumien, seminaarien ja kehittämispäivien muodossa. Romanileirit järjestetään vuosittain yhteistyössä romaniedustajien kanssa. (Helin 2011.)

Kirkkohallituksen oppaan Romanit leireillä (2010) mukaan, leirit soveltuvat romaniväestön tukemiseen paremmin kuin mikään muu seurakunnan työmuoto. Näin seurakunnat auttavat romaneja selviämään yhteiskunnallisista muutoksista. Koska nykyään romaniperheet eivät enää asu samassa asunnossa tai pihapiirissä, leiritoiminta tukee yhteisöllisyyttä, joka on muutoksen myötä murentunut. Leireillä tuetaan yhteisöllisyyttä ja kulttuuriperinteen siirtoa jälkipolville. Leirien keskusteluissa voidaan tukea myös vanhemmuutta. Koko perheen useamman sukupolven leiri on suositeltavin leirimuoto. (Koskelainen 2010, 12.)

5 LEIRITOIMINNAN PERIAATTEET

Ihmisen sanotaan olevan laumaeläin. Voiko se olla syy siihen, että leirielämää kiehtoo ihmistä niin paljon? Suomessa suurin osa lapsista käy vuosittain leireillä, mutta leirejä järjestetään kaikenikäisille. Leirillä oleminen tarjoaa elämän perusasioita, kuten ruokaa, kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa, toimintaa ja lepoa. Leiri on elämää ryhmässä, jossa ollaan kasvokkain koko ajan. Leireillä on ohjattua toimintaa, valmista ohjelmaa sekä tilaa omatoimisuudelle ja levolle. (Ketola 2002, 48, 55.)

5.1 Leiri on pienoisyhteiskunta

Maslowin tarvehierarkiamallin mukaan ihmisen tarpeet alkavat pyramidin pohjalta fysiologisista tarpeista. Seuraavat tarpeet ovat turvallisuuden tarpeet, sosiaaliset tarpeet, arvostuksen tarpeet ja huippuna tarpeet toteuttaa itseään ja luoda jotakin uutta. (Ketola 2002, 48, 57.) Ihanneleirillä kaikki nämä tarpeet on mahdollista tyydyttää. Lisäksi diakonialeireillä on mahdollisuus myös pyhän kokemiseen.

Leirit pidetään aina siihen tarkoitukseen varatulla fyysisellä toiminta-alueella. Hetkittäin leiri voi tarjota voimakkaitakin elämyksiä, joita syntyy lähimmäisyydestä, luontokokemuksista, leiriohjelman virikkeistä ja pyhyiden läsnäolosta. Myös mahdollisuus yksinäisyyteen ja hiljaisuuteen on osa onnistunutta leiriä. Leiri antaa mahdollisuuden olla kosketuksessa itseensä ja toisiin ihmisiin. Erikoisesti syrjäytymisvaarassa oleville ja jo syrjäytyneille on tärkeää tarjota leirikokemuksia. Kokemusten kautta osallistujat voivat löytää uusia keinoja omaan selviytymiseensä. (Ketola 2002, 48–50.) Tässä suhteessa diakonisella leiritoiminnalla on paljon annettavaa.

Leiritoiminta tarjoaa melkein rajattomasti mahdollisuuksia toteuttaa monipuolista toimintaa. Leiri tarjoaa kokonaisvaltaista yhdessäoloa, sillä siellä ollaan yhdessä ympäri vuorokauden kuin pienoysvaltakunnassa. Leirillä on toivon mukaan myös mahdollisuuksia oma-aloitteiseen tekemiseen ja toimintaan. Leireillä tapahtuu sosiaalistumista ja yhdessä kasvamista, joka ei aina ole pelkästään helppoa. Lisäksi leiri voi antaa mahdollisuuden löytää omia piileviä kykyjä ja vahvistaa omaa persoonaa. (Ketola 2002, 51.)

Leirielämä merkitsee kuitenkin myös väliaikaisuutta. Leirille vetäydytään pois arkielämästä, ja siltä odotetaan elämyksiä ja myönteisiä asioita. Voi silti käydä niin, että leirielämä tietyssä ryhmässä ei ole aina pelkästään helppoa. Tässä yhteydessä on mahdollista kysyä: Antaako leiri tilaa aidolle ja avoimelle keskustelulle myös konfliktitilanteissa? (Ketola 2002, 51,53.) Valmiiden kysymysten ja vastausten tarjoamisen houkutus voi piileskellä myös diakonisessa leiritoiminnassa.

Diakonisen leiritoiminnan ajatus tukee erinomaisesti diakoniatyön perustehtävää - auttaa ihmisiä, joiden hätä on suurin. Leiritoiminnalla ilmaistaan tukea, apua ja lähimmäisenrakkautta osallistujille. Erilaiset ryhmät tarvitsevat erilaisten asioiden huomioon ottamista. Työntekijöillä on leiriläisten kanssa yleensä jo pitkään kestänyt asiakassuhde, joka voi olla sekä helpotus että taakka. Leiritoiminta vaatii kuitenkin paljon resursseja ja ammattitaitoa, käytännön järjestelyosaamista, herkkyyttä ja kärsivällisyyttä monessa asiassa. Asiakkaat ovat useimmiten yhteiskunnan erityispalveluissa olevia henkilöitä, joilla voi olla paljon erityistarpeita vammaisuutensa, sairautensa, kielen tai elämän taitojen osamattomuutensa takia. (Espoon diakonian leirityöntekijät 2011.)

5.2 Kirkon omat strategiat pohjana diakoniselle leiritoiminnalle

Oikeudenmukaisuus, yksi kirkon arvoista, sisältää heikkojen ja syrjäytyneiden oikeuksien puolustamista (Meidän kirkko 2007, 35). Tämä voidaan nähdä diakonisesta leiritoiminnan taustatekijänä. Kirkkohallituksen julkaiseman asiakirjan Kirkko 2020 (2010) mukaan tulevaisuuden kirkko tukee yhteisöllisyyttä ja lähiyhteisöjen vahvistamista. Lisäksi kirkon tehtävä on ylläpitää tulevaisuuden ja toivon näköaloja maailmassa, sillä eri asiayhteyksissä sovinnon teon ja sovituksen tarve lisääntyy. (Kirkko 2020, 12)

Kirkko 2020 -tulevaisuusselonteossa sanotaan, että yksinäisyys on yksi yhteiskuntamme ja kirkkomme suurista tulevaisuuden haasteista. Se koskettaa kaikkia ikä- ja väestöryhmiä, sillä on yhä enemmän niitä, joiden on vaikea löytää yhteisöä tai tukiverkostoa ympärilleen. Lähimmäisenrakkauden periaate ja kirkon yhteisöllinen olemus ovat aina korostaneet osallisuuden merkitystä. Moni osallistuu kirkon toimintaan saadakseen kestäviä sosiaalisia suhteita ja lieventääkseen yksinäisyyttään. Kirkon täytyy löytää väyliä sinne, missä koetaan henkistä, sosiaalista tai taloudellista hätää, sillä ketään ei ole oike-

utta jättää ulkopuoliseksi. Kirkon on onnistuttava yhdistämään yhteisöllisyys ja moderni yksilöllisyys. (Kirkko 2020, 12.)

Kirkko sitoutuu myös omassa strategiassaan vahvistamaan vertaisryhmiä ja niiden huolenpitoa jäsenistään. Myös yhteistyöverkostojen rakentaminen, joihin ihmisten on mahdollista kokea kuluwansa ja joissa toteutuvat turvallisuus ja inhimillinen huolenpito lähimmäisistä, ovat kirkon keskeisiä tavoitteita. (Meidän kirkko 2007, 40.) Diakonisen leiritoiminnan voi nähdä vahvana osana näiden tavoitteiden toteuttamista. Siksi on tulevaisuudessa tärkeä kehittää diakonian leiritoimintaa.

5.3 Turvallisuus leireillä

Yksi tärkeimmistä laadukkaan toiminnan kriteereistä on, että toiminta järjestetään turvallisesti. Seurakunta vastaa leiritoiminnan turvallisuudesta koko sen suoritusketjun ajan. Leirien turvallisuutta koskeva vaatimus perustuu myös lainsäädäntöön. Tästä johtuen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto on laatinut vuonna 2006 seurakunnan retki- ja leiritoiminnan turvallisuusohjeet, jotka on hyväksytty kirkkohallituksen virastokollegiossa 2.3.2006. Ohjeissa seurakunnan leiritoiminnalle asetetaan yleiset turvallisuusvaatimukset seuraavasti:

Seurakunnan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava sitä, ettei leiritoiminnasta aiheudu vaaraa osallistujan (leiriläisen) tai osallistujaan rinnastettavan henkilön taikka leirin vaikutuspiiriin kuluwan muun henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Leiritoiminnan tulee olla myös kestävän kehityksen mukaista ja ympäristöä huomioivaa. (Seurakunnan retki- ja leiritoiminnan turvallisuusohjeet 2006, 5.)

Leireillä on tärkeä ottaa huomioon osallistujien, henkilöstön ja fyysisen ympäristön turvallisuus. Lisäksi täytyy olla olemassa hätätilannevalmiussuunnitelma, jossa arvioidaan leirien riskejä ja sovitaan menettelytavoista hätätilanteissa. (Seurakunnan retki- ja leiritoiminnan turvallisuusohjeet 2006, 1,6.)

Leiriolosuhteiden tulee olla sellaiset, että niissä voidaan pitää turvallinen leiri. Diakoniatyöntekijöiden Liitto on tästä syystä laatinut myös suosituksen diakonialeirien ja -retkien henkilöstöstä. Sen mukaan diakonialeireillä tulee aina olla ympärivuorokautises-

ti diakoniatyöntekijän lisäksi vähintään yksi palvelusuhteessa oleva työntekijä ja riittävä määrä vapaaehtoisia työntekijöitä. Leirien työntekijöiden lukumäärän tulee olla suhteessa leiriläisten kuntoon ja terveydentilaan sekä leiriolosuhteisiin. (Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2003.)

5.4 Espoon seurakuntien yhteiset diakonialeirit vuonna 2010

Leirien määrä on Espoossa vähentynyt viidessä vuodessa 24 prosenttia. Leiritoimintaa on arvioitu säännöllisesti viimeisen kolmen vuoden ajan ja työhön on tehty arvioinnin mukaisia muutoksia. (Kalske & Honkanummi 2009, 36.) Tässä työssä tutkitaan ensimmäisen kerran yhteisiä diakonialeirejä yhdessä ja kokonaisuudessaan. Leirien ohjaajina toimivat pääsääntöisesti diakoniatyöntekijät ja tarvittaessa myös lastenohjaajat. Lisäksi leireille kutsutaan myös vierailevia luennoitsijoita ja ohjaajia.

Monet lähtökohdat ovat kaikkien diakonisten leirien kohdalla hyvin samanlaiset. Leiri pidetään tietyssä leirikeskuksessa, tiettyyn aikaan ja sille otetaan mukaan tietty määrä leiriläistä. Leirit ovat aina ohjattua toimintaa, jolla on etukäteen suunniteltu ohjelma ja aikataulu. Ohjelmaan osallistuminen on vapaaehtoista. Ohjelma on rakennettu niin, että asioita tehdään erikokoisissa ryhmissä ja yhdessä muiden kanssa. Ohjaajat ohjaavat, mutta myös osallistuvat toimintaan. Ulkoisiin puitteisiin kuuluu myös täysihoito, joka tarkoittaa, että osallistujille tarjotaan oma huone ja ruokaa 4–5 kertaa päivässä. (Espoon diakonialeirien loppuraportit 2008–2009.)

Leiritoiminnan tavoitteet eivät ole kaikilla leireillä samanlaiset. Työntekijöillä on mahdollisuus asettaa jokaiselle leirille omat tavoitteet. Tavoitteet määräytyvät hyvin pitkälti leirille osallistujien tarpeista. Lukiessani tähän mennessä toteutettujen leirien raportteja huomasin seuraavia tavoitteita: kuntoutumisen tukeminen, arkiasioiden ja sisäisen ihmisen huolenpito, yhdessäolo, yhdessä tekeminen, kosketus suomalaiseen kulttuuriin ja luontoon, kesäloma, virkistyminen, kristillinen hengellisyys, Jumalan huolenpito. (Espoon diakonialeirien loppuraportit 2008–2009.)

Tutkittavat leirit olivat yksi mielenterveysleiri, yksi näkövammaisten leiri, yksi maahanmuuttajien perheleiri, yksi romanileiri, yksi kehitysvammaisten leiri ja yksi päihde-

työnleiri. Kaikki leirit pidettiin Espoon seurakuntien kolmessa eri leirikeskuksessa. Leirikeskuksilla on mahdollisuus tarjota leiriläisille täysihoito. Kaikki leirit kestivät kolme vuorokautta. Mielenterveysleiri pidettiin Hilassa 3.–6.5.2010, näkövammaisten leiri Hvittorpissa 21.–24.6.2010, maahanmuuttajaperheleiri Velskolan väentuvassa 21.–24.6.2010, romanileiri 28.6.–1.7.2010 Velskolan kartanossa, kehitysvammaisten leiri Velskolan kartanossa 17.–20.8.2010 ja päihdetyön leiri myös Velskolan kartanossa 6.–9.9.2010.

Tutkittaville leireille osallistui yhteensä 127 leiriläistä. Maahanmuuttajaperheleirille osallistui seitsemän aikuisosallistujaa. Osallistujista 23 oli lapsia. Romanileirillä oli 30 osallistujaa, mielenterveysleirillä 25 osallistujaa, näkövammaisten leirillä 38 osallistujaa, joista 22 näkövammaista ja 16 avustajaa, kehitysvammaisten leirillä 12 osallistujaa ja päihdetyön leirillä 15 osallistujaa.

Yhteiset diakonialeirit maksavat aikuisille 10 euroa päivältä, lapsille ja nuorille (3–14 v) neljä euroa päivältä ja alle kaksivuotiaat lapset pääsevät leirille ilmaiseksi. Ulkopaikkakuntalaiset ja Espoon kaupungilta maksusitoumuksen saavat, maksavat 20 euroa päivältä.

Yhden päivän leiriohjelma voi esimerkiksi olla seuraavanlainen: aamupala, aamuhartaus, ryhmäkeskustelu, lounas, vapaa-aikaa, kahvi, saunat, päivällinen, leiriläisten omaa ohjelmaa ja iltahartaus. Yleistä on, että leirillä on tietynlainen teema, joka on punottu ohjelmaan. Ohjelma on kuitenkin järjestetty niin, että se tukee kohderyhmän tarpeita, jaksamista ja koko leirin tavoitteita.

6 YHTEISÖLLISYYS JA HENGELLISYYS LEIREILLÄ

Philip Sheldrakenin mukaan hengellisyys tai spiritualiteetti on käsite, joka kuvaa tapaa, jolla omaksumme perinteiset uskomukset Jumalasta, ihmisestä ja maailmasta henkilökohtaisella tasolla. Se voi tapahtua joko yksityisesti tai yhteisöllisesti. Näitä uskomuksia ilmaisevat asenteillamme, elämäntavallamme ja toiminnallamme. (Kotila 2003, 15.) Yhteisöllisyyden perusta on taas se, että ryhmän moninaiset jäsenet näkevät toisiaan, tunnustavat toistensa olemassaolon ja antavat sille hyväksyntänsä ja arvostusta. Yhteisöllisyyteen liittyvät luottamus, vuorovaikutus ja toisten kuuleminen. Yhteisöllisyys on kokemuksellinen asia, jossa jokaisella on annettavaa. (Lähteenoksa 2008, 25.)

6.1 Yhteisöllisyys diakonialeireillä

Yhteisöllisyys diakonialeireillä edellyttää osallisuuden kokemuksen tarjoamista ja vahvistamista kohderyhmien tarpeiden mukaisesti. Yhteisöllisyyteen ja myös osallisuuteen liittyvät uskottavuus ja totuudellisuus kirkon jäseniä kohtaan. Se taas edellyttää kirkon työntekijän selkeää identiteettiä ja läpinäkyvyyttä. (Espoon seurakuntayhtymä 2009, 9.) Leirityö merkitsee ennen kaikkea yhteisöllisyyden hyödyntämistä. Yhteisöllistä toimintaa diakoniatyössä on yhdessä tekeminen, yhteyden saattaminen ja keskinäinen auttaminen. (Rättyä 2009, 107, 111.)

Yhdessä tekeminen tarkoittaa lähiö- tai aluetyötä, yhteistyötä ja vapaaehtoistyötä. Yhteisten diakonialeirien kohdalla kysymys on juuri aluetyöstä ja eri seurakuntien yhteistyöstä. Tässä tärkeää on yhteisten myönteisten voimavarojen esiin saaminen ja hyödyntäminen. Yhteistyö on laaja-alaista, ja siinä on erilaisia yhteistyötahoja ja kumppaneita. Seurakuntien yhteistyö edellyttää yhteistä suunnittelua, ideointia, toimintaa, konsultointia ja keskinäistä tukemista. Kaikki tämä mahdollistuu parhaiten silloin, kun myös leiriläiset ovat mukana ohjelman toteuttamisessa tai jopa ohjelman suunnittelussa. (Rättyä 2009, 111–112.)

Yhteyden saattaminen merkitsee tilaisuuksien järjestämistä, ihmisten saattamista toistensa yhteyteen ja ihmisten luokse menemistä. Leiritoiminta on useamman päivän kes-

tävän tilaisuuden järjestämistä ja ihmisten saattamista toistensa yhteyteen. Joskus se vaatii myös ihmisten luokse menemistä, jotta leirille saataisiin juuri niitä ihmisiä, joiden tarve siihen on suurin (Rättyä 2009, 113). Tässä opinnäyteydessä selvitetään mm. sitä, mistä osallistujat olivat saaneet ensimmäiseksi tietoa leireistä ja synnyttikö toistensa yhteyteen saattaminen yhteisöllisyyden tunnetta.

Kolmanneksi yhteisöllinen toiminta on keskinäistä auttamista, joka tarkoittaa samalla myös diakoniakasvatusta ja vertaisauttamista. Diakoniakasvatuksen avulla voidaan tuoda esille ihmisten aktiivisuutta omien asioiden hoitamisessa, kun samalla keskinäinen auttaminen lisääntyy. (Rättyä 2009, 113.) Diakonialeirit antavat osallistujille mahdollisuuden tutustua toisiinsa hyvin useampien tiiviiden yhdessäolopäivien aikana, mikä puolestaan antaa mahdollisuuden tuoda esiin omaa itseään, kokea yhdessäoloa ja näin mahdollisesti yhteisöllisyyttä.

6.2 Osallisuus yhteisöllisyyden vahvistajana

Kuuluminen yhteisöön on yhteiskunnassa elämisen perusta, mutta yhteisöllisyyttä voidaan käyttää myös työvälteenä (Hyväri & Nylund 2010, 29). Yhteisö voidaan määritellä alueellisesti, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden tunteen pohjalta. Lähtökohtana yhteisöllisyyden määrittelyssä on myös ympäristön määrittelemineen. Ihminen ja ympäristö, joka voi olla fyysinen, psyykkinen tai sosiaalinen ovat aina vuorovaikutuksessa keskenään. Näin ne vaikuttavat toinen toisiinsa, tuovat yhteen kuluvuuden tunnetta ja arvostetuksi tuleminen tunnetta. (Noppari, Kiiltomäki, & Pesonen 2007, 37.)

Yhteisöihin osallistumisen ja yhteisöllisen vuorovaikutuksen katsotaan eri tavoin korjaavan ja myös ehkäisevän sosiaalisia ongelmia, kuten syrjäytymistä. (Hyväri & Nylund 2010, 29.) Mielestäni diakoninen leiritoiminta voidaan nähdä osana yhteisösosiaalityötä, sillä diakonialeiri on tavallaan pieniyhteisö. Siinä yhdistyvät sekä yksilöllisyys että kollektivismi. Yhteisöllisyys toimii osallisuuden kokemisen vahvistajana. Diakonialeirin asema on tässä mielessä kuitenkin erityinen, sillä yhteisö leirillä syntyy lyhyessä ajassa ja siinä voivat yhdistyä fyysinen, sosiaalinen, psyykkinen ja myös hengellinen aspekti yhtä aikaa.

Sosiaalinen osallisuus (social inclusion) käsitteenä nähdään sosiaalisen syrjäytymisen (social exclusion) vastakohtana. Sosiaalisen osallisuuden tavoitteiksi voidaan muun muassa nähdä leiritoimintaan osallistuminen sekä resurssien, oikeuksien, hyödykkeiden ja palveluiden saatavuus kaikille, jotka leireille osallistuvat. Tavoitteena voi olla myös syrjäytymisvaaran ehkäisy, toiminta eniten suojelua kaipaavien hyväksi sekä kaikkien tahojen aktivointi. (Eloranta 2006, 16.) Leirien kehittämisen kannalta osallisuudella on tärkeä merkitys. Kun osallisuutta tutkitaan, on tärkeä miettiä, miten osallistumista tukevia menetelmiä ja työtapoja sovelletaan käytännössä. (Toikko & Rantanen 2009, 89.)

Osallistuminen ja osallisuus ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Samalla, kun osallisuuden kokemus motivoi leiriläistä osallistumaan ja luo kumppanuuden tunnetta, osallistuminen lisää leiriläisen kokemusta osallisuudesta. Leiriläiselle tarjotut osallistumisen muodot, heidän omaan aktiivisuuteensa pohjaavat osallistumistavat ja näiden käytössä syntyneet kuulluksi tulemisen ja vaikuttamisen kokemukset lisäävät osallisuuden tunnetta. (Toikko & Rantanen 2009, 90.)

Elina Nivalan (2008) mukaan osallisuus on yhteisöön kuulumista ja oikeutta osuuteen yhteisön hyvästä. Yhteisön hyvä voi olla osallisuutta turvallisuudesta, mielekkään toiminnan mahdollisuuksista ja yhteistyöllä kartutettavista hyvinvoinnin edellytyksistä. Vahvaan osallisuutteen tarvitaan osallistumisen mahdollisuuksia ja niiden hyödyntämisen edellyttämät osallistumisvalmiudet. Lisäksi osallisuudella on myös toiminnan ja yhteisöön kuluvuuden kokemuksellinen perusta. Olennaista on, minkälainen kokemus yhteisöllä itsellään on omasta merkityksestään. (Nivala 2008, 167–168, 174.)

6.3 Hengellisyys voimaannuttavana tekijänä diakonialeireillä

Hengellisyyden täsmällinen määrittelemineen on vaikeaa, sillä se on sana, jonka käyttöä leimaavat subjektiivisuus, vakiintumattomuus ja liukuvuus. Hengellistä elämää voidaan kutsua myös spiritualiteetiksi, josta puhutaan erityisesti rukouksen, mietiskelyn ja ihmisen sisäisen uskonnollisen elämän kuvauksen yhteydessä. Spiritualiteetin teologiaa pidetään usein kokemuksellisenä ja käytännöllisenä vastapainona dogmaattiselle ja teoreettiselle teologian harjoittamiselle, joka taas on kiinnostunut oppia koskevista älyllisistä kysymyksistä. Vaikka on tärkeää antaa tilaa uskon kokemukselliselle ulottuvuudel-

le, on samalla syytä korostaa sisäisen kokemuksen, ulkoisten rakenteiden ja rituaalien sekä opin yhteyttä. Ihminen on kokonaisuus, jolla on fyysinen ja psyykkinen ulottuvuus. Lisäksi usko syntyy myös ulkoisten rakenteiden ja rituaalien kautta. (Kotila 2003, 13–14.)

Hengellisyydelle voi syntyä tilaa, kun ihminen nähdään psyko-fyysis-sosiaalisen olennon lisäksi myös spirituaalisena olentona. Jokelan (2010) mukaan on useita syitä kehittää spirituaalista tietoisuutta ja käytäntöjä sosiaalityössä ylipäänsä. Ainakin joidenkin tutkimusten mukaan uskonnolla, uskolla ja spirituaalisella hyvinvoinnilla on yhteys terveydelliseen hyvinvointiin. Spirituaalisessa osaamisessa on sosiaalityössä edelleen teoreettisia ja käytännöllisiä ongelmia. (Jokela 2010, 212–213.)

Spirituaalisesti herkkä sosiaalityö on Jokelan (2010) mukaan rajojen rikkomista kunnioittamalla rajoja. Työntekijän on ymmärrettävä ihmisen käytöksen uskonnollista ja spirituaalista ulottuvuutta. Hänen on ymmärrettävä, miten spirituaaliset ja uskonnolliset tekijät vaikuttavat yksilön kasvuun ja yhteisön toimintaan. Työntekijä tarvitsee myös kriittistä ajattelua ja sitoutumista ihmisarvoon, itsemääräämiseen ja merkitykseen. (Jokela 2010, 216–217, 220.) Diakoniatyön, jos minkä, tulisi olla spirituaalisesti herkkää sosiaalityötä. Diakonisessa leiritoiminnassa kohdataan ihmisen spirituaaliset tarpeet ja myös varataan niille aikaa. Diakoniatyöntekijät ovat valmiita keskustelemaan ja kohtaamaan ihmisen hengellisesti. Kaikki tämä voi palvella asiakkaan kuntoutumista edistäviä tarpeita.

Kun työntekijä pyrkii tukemaan asiakasta kokonaisvaltaisesti, spirituaalisesti herkkä työote antaa työntekijälle välineen. Lisäksi ihmiset tarvitsevat myös yhteyden omiin laajempiin yhteisöihinsä, jotka lisäävät jatkuvuutta heidän elämässään. Parhaimmillaan spirituaalisesti sensitiivinen työote laajenee voimaksi, joka tukee sekä yksilöä että yhteisöä. (Jokela 2010, 221.) Vaikka tämä kaikki vaatii aikansa ja vahvaa ammattilaisuutta, voi diakonaleiri kenties kuitenkin toimia prosessin laukaisijana.

Voimaantumisteoria on rakennettu yhdistäen empiirisiä tuloksia ja olemassa olevaa tutkimustietoa. Voimaantumisessa korostuu oma sisäinen vahvistuminen. Ihminen kokee olevansa sisäisesti vahva sekä tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. Teoksessa Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua (1999) Siitonen kirjoittaa, että empiiris-

ten tulosten mukaan voimaantumisprosessissa kategoriat kuten vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri ja myönteisyys ovat merkityksellisiä. Voimaantumisteorian keskeinen ajatus on, että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään. Kysymys on henkilökohtaisesta ja sosiaalisesta prosessista, eikä voimaa voi antaa toiselle ihmiselle. (Siitonen 1999, 5.) Toisaalta voimaantuminen edellyttää myös kollektiivisuutta, sillä voimaantumista edistää yhteiseksi koettujen asioiden käsittely. (Jantunen 2010, 94.)

Voimaantumisen osaprosessit ovat päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot. Teorian mukaan ihminen voi jäädä voimaantumattomaksi, jos hänellä on ympäristössään vaikeuksia yllä mainituissa osaprosesseissa. Voimaantumista voidaan kuitenkin yrittää tukea hienovaraisilla ja mahdollistavilla toimenpiteillä, esimerkiksi avoimuudella, toimintavapaudella, rohkaisemisella sekä pyrkimyksellä turvallisuuteen, luottamukseen ja tasa-arvoisuuteen. Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin. (Siitonen 1999, 5.)

Voimaantumisteorian keskeisen ajatuksen mukaan voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään. Mielestäni myös hengellisyyden kaipuu lähtee ihmisestä itsestään. Kun sitoudutaan ihmisarvoon, itsemääräämiseen ja merkitykseen myös hengellisyyden harjoittamisen yhteydessä kategoriat, kuten vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri ja myönteisyys, tulevat merkityksellisiksi. (Jokela 2010, 220; Siitonen 1999, 5.) Vaikka suomalaisessa kulttuurissa ei oteta uskonnollisia asioita kovin herkästi esille julkisissa tilanteissa, minusta näyttää siltä, että diakonialeirit ovat tässä suhteessa poikkeus. Leireillä hengellisyys, uskonto ja siitä puhuminen kuuluvat asiaan.

Vertaistuki voi vahvistaa voimaantumista ja valaistumista sekä uuden identiteetin löytämistä. Se voi puolestaan synnyttää kokemuksia, joiden kautta vahvistuu usko omiin mahdollisuuksiin ja antaa tilaa kanssaeläjänä olemiselle. (Jantunen 2010, 95.) Jos hengellisyyttä harjoitetaan yhteisössä, voidaan olettaa, että joissakin tilanteissa osallistujat saavat hengellisen ohjelman kautta myös vertaistukea.

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää leiriläisten kokemuksia Espoon seurakuntien vuonna 2010 yhteisesti järjestämistä leireistä. Opinnäytetyö tuottaa tietoa siitä, miten leiriläiset kokevat seurakuntien yhteiset leirit, niiden toteutuksen, sisällön ja ilmapiirin. Tavoitteena on kehittää yhteisiä diakonialeirejä opinnäytetyön tulosten perusteella. Tietoa hyödynnetään leirien suunnittelussa ja kehittämisessä.

Omana ammatillisena tavoitteenani oli laajentaa ja syventää asiantuntijuutta ja ammatillisuutta yhteisöllisessä diakoniatyössä. Tarkastelen tässä työssä diakonialeireille osallistuneiden kokemuksia yhteisöllisyyden, hengellisyyden ja voimaantumisen näkökulmista.

Tutkimustehtävinä oli:

1. selvittää Espoon seurakuntien yhteisille diakonialeireille osallistuneiden kokemuksia leirien toteutuksesta, sisällöstä ja ilmapiiristä.
2. laatia Espoon seurakuntien diakoniatyölle tulosten pohjalta kehittämis ehdotuksia.

7 TUTKIMUKSEN PROSESSI JA TOTEUTUS

Sain opinnäytetyön aiheen opinnäytetyöpankista syksyllä 2009. Sen jälkeen tutustuin lähdeaineistoon ja aloitin raportin ja kyselylomakkeen laatimisen. Kyselylomake testattiin yhdellä perheleirillä ja aineistoa kerättiin koko vuoden 2010 ajan. Analysoin aineiston ja kirjoitin opinnäytetyön raportin loppuun vuoden 2011 aikana. Tutkittavat leirit olivat mielenterveysleiri, näkövammaisten leiri, maahanmuuttajien perheleiri, romani-leiri, kehitysvammaisten leiri ja päihdeleiri. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa asiakkaiden kokemuksista diakonialeireistä käyttäen kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimusjoukko on niin suuri, että se täyttää määrällisen tutkimuksen kriteerit.

7.1 Kyselylomakkeen laadinta ja aineiston keruu

Kyselylomake oli sekä selvityksen tekijän että tutkimuksen tilaajan mielestä oikea selvityksen lähestymistapa. Kyselylomake tehtiin yhteistyössä diakoniasihteerin Anna Kalskeen kanssa, joka sai siihen palautetta diakoniatyöntekijöiltä, jotka leirejä järjestävät ja ohjaavat. Kyselylomakkeen laatimista auttoivat myös ohjaajien ja opiskelijoiden kommentit opinnäytetyön ryhmäohjauksessa. Työn keskeinen tavoite oli saada heidän työssänsä kannalta hyödyllistä tietoa, joten heidän ajatuksensa, kokemuksensa ja kehittämisehdotuksensa ovat kysymyksiä perusta. Tutkittavat leirit oli suunnattu toisistaan eroaville kohderyhmille, joten keskeiseksi tutkimuksen teemaksi jää leiritoiminnan merkitys ja sen kehittämislinjaukset yleisellä tasolla.

Neuvotteluissa tilaajan kanssa päätettiin, että kyselylomakkeessa on sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Lomakkeessa on 29 kysymystä, joista kuusi on avoimia ja 23 strukturoituja. Strukturoiduista kysymyksistä 14 kysymystä on luokitteluasteikollisia, viisi välimatka-asteikollista, kolme järjestysasteikollista ja yksi suhdeasteikollinen. (Kyselylomake liitteessä 1.)

Kyselylomake on jaettu neljään osaan: taustatiedot, arvio leirivalmisteluista, arvio leirin toteuttamisesta ja leirikokemuksista sekä tulevaisuuden näkymät. Taulukossa 1 on eri muuttujat ja niihin liittyvät kysymykset.

TAULUKKO 1. Muuttajat ja niihin liittyvät kysymykset kyselylomakkeessa

Muuttuja	Kysymykset
Taustatiedot	1–6
Leirin valmistelutyö	7–12
Leirin ulkoiset puitteet	14
Leirin kesto, osallistujien ja ohjaajien määrä, turvallisuus ja leiri-ilmapiiri	13, 17–20
Leiriohjelma	15 ja 16
Hengellisyys	21/6 ja 23
Leirien tieto-, suunnittelu-, päätös- ja toimintaosallisuus	16, 21/3 ja 21/7
Yhteisöllisyys	19, 20, 21/3 ja 22
Voimaantuminen	21/1, 21/2, 21/5 ja 21/6
Kiinnostavat asiat tulevia leirejä ajatellen	26
Kiinnostus seurakunnan ja kaupungin ryhmätoimintaa kohti	27 ja 28
Leiriläisten muut kehittämisideat	29

Kyselylomakkeen valmistumisen jälkeen sain leirien vastuutyöntekijöiden yhteystiedot. Otin yhteyttä heihin ja kerroin, minkälaisesta tutkimuksesta on kysymys ja miten aineistoa on tarkoitus kerätä. Lähetin heille jokaiselle sähköpostitse pdf-muodossa tiedoston, jossa olivat saatekirje ja kyselylomake yhdessä. Työntekijät tulostivat kyselylomakkeet itse. Leirien vastuutyöntekijät tarjosivat kyselylomakkeen täyttämistä diakonialeireille osallistuneille kunkin leirin viimeisenä päivänä ja kertoivat lisäksi mistä on kysymys. Kyselylomakkeen täyttämiseen varattiin omaa aikaa aamupalan jälkeen ja vastaajille annettiin mahdollisuus kysyä, jos heillä ilmeni haasteita kysymyksien tai ehdotettujen vastausvaihtoehtojen kanssa. Kyselylomake annettiin 127 osallistujalle ja kyselyyn vastasi 87 ihmistä. Vastausprosentti oli 69 prosenttia.

7.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Analysoin aineiston SPSS-ohjelman avulla. Syötetyt tiedot käsittelin niin, että sain vastauksia tutkimuskysymyksiin. Aloitin aineiston käsittelyn tutkimalla ensin jokaisen muuttujan saamia arvoja ja kuvailin niitä. Laskin sekä absoluuttisia jakaumia että prosenttijakaumia. Tutkimuksessa, jonka tavoitteena on saada selville jonkin ilmiön laajuus ja levinneisyys, lukumäärät soveltuvat hyvin ilmiön kuvaamiseen (Heikkilä 2008, 144). Etsin muuttujien frekvenssit ja keskiluvut. Esitän ne taulukoiden, kuvioiden ja tekstin avulla.

Seuraavaksi etsin vastauksia muuttujien välisiä yhteyksiä kysymyksiin ja tein johtopäätöksiä muuttujien välisistä suhteista. Analysoin ristiintaulukoimalla tuloksia tutkimuskysymyksiä perusteella. Se on tiedon esittämisen perustapa. Tällä tavalla olen voinut tarkastella tuloksia monesta eri näkökulmasta. (Heikkilä 2008, 144; Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1995, 175.)

Sen sijaan, että olisin testannut tulosten virheellisyyden todennäköisyyttä tilastollisesti, olen tarkastellut sisällöllisesti sitä, että muuttujien väliset suhteet on muodostettu mielekkäästi ja että asia tai tilanne on mahdollisimman tarkasti ja oikeasti esitetty. (Heikkilä 2008, 191.) Myös vastauksia avoimiin kysymyksiin käsittelin määrällisesti. Kirjasin ylös kaikkien avoimien kysymyksiä vastaukset leireittäin. Sen jälkeen keräsin kaikilta leireiltä jokaisen avoimen kysymyksen vastaukset yhteen. Poimin vastauksista ne sanat ja ilmaisut, jotka kuvaavat leiriläisten kokemuksia. Sen jälkeen laskin kuinka monta kertaa tietyn kokemuksen kuvaus on mainittu vastauksissa. Laskin samat maininnat yhteen ja sain niistä tiedon, kuinka monen vastaajan kohdalla tietty maininta ilmenee. Tämän prosessin avulla sain määrällisen tuloksen myös avoimista vastauksista.

8 OSALLISTUNEIDEN KOKEMUKSET VUODEN 2010 DIAKONIALEIREISTÄ

Kyselyyn leiriläisten kokemuksista vastasi 87 ihmistä. Kyselyyn oli vastattu tunnollisesti, sillä vain alle 5 prosenttia kysymyksistä jäi vastaamatta. Raportoin tuloksista leiri-kohtaisesti niiden vastauksien kohdalla, joiden leirien väliset erot ovat mielestäni kehittämisen kannalta tärkeitä. Muut vastaukset käsittelen kokonaisuudessaan, kaikki vastaukset yhtä aikaa.

8.1 Vastaajien taustatiedot

Vastaajista 80,5 prosenttia on osallistunut diakonialeirille jo aikaisemmin, heistä 56 prosenttia 1–10 kertaa, 12 prosenttia 11–20 kertaa ja jopa 9 prosenttia 21–30 kertaa. Suuri osa leiriläisistä (48 prosenttia) on saanut tiedon leiristä diakoniatyöntekijältä. Tätä kanavaa käyttivät eniten näkövammaisten leirin osallistujat, kehitysvammaisten leirin osallistujat ja päihdetyönleirin osallistujat. Mielenterveysleirin osallistujille tärkeä tietolähde oli myös Esse-lehti (16 prosenttia vastaajista) ja sukulaiset tai ystävät (15 prosenttia vastaajista). Romanileirille osallistujat saivat tiedon useimmiten sukulaisilta tai ystäviltään. Maahanmuuttajien perheleirin osallistujille oli leiritiedon lähde lähes poikkeuksetta sosiaalitoimisto.

Taulukoissa 2 ja 3 ovat tiedot vastaajien määrästä leireittäin ja heidän elämäntilanteesta.

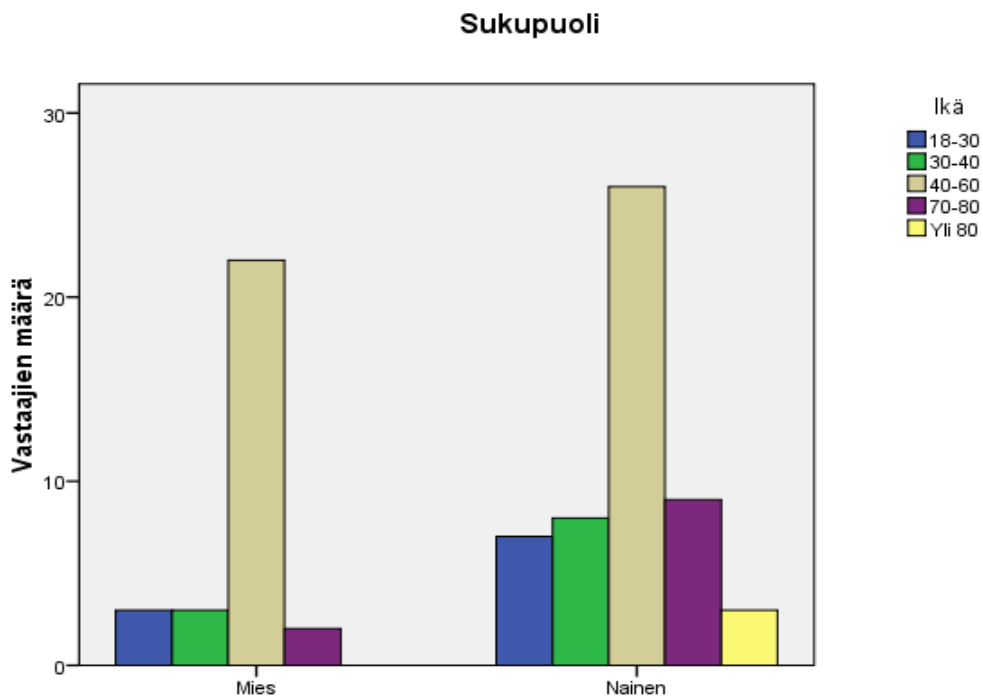
TAULUKKO 2. Leireille osallistujien määrä leireittäin

	Vastaajat	Prosentti
Näkövammaisten leiri	27	31,0
Mielenterveysleiri	20	23,0
Päihdetyön leiri	15	17,2
Romanileiri	11	12,6
Kehitysvammaisten leiri	9	10,3
Maahanmuuttajaperheleiri	5	5,7
Yhteensä	87	100,0

TAULUKKO 3. Leiriläisten elämäntilanne tutkimushetkellä

	Vastaajat	Prosentti
eläkkeellä/osa-aikaeläkkeellä	30	34,5
työtön	18	20,7
sairaseläkkeellä	12	13,8
muu	12	13,8
töissä	6	6,9
opiskelija	6	6,9
osa-aikatöissä/vuorotteluvapaalla	1	1,1
Yhteensä	85	97,7
Puuttuu	2	2,3
Yhteensä	87	100,0

Suurin osa leiriläisistä on 40–60 ikäisiä, muut ikäryhmät ovat pieniä. Kyselyyn vastasi 53 naista ja 31 miestä. Vastanneista naisia oli yli 60 prosenttia. Tiedot vastanneiden sukupuolesta ja iästä löytyvät kuviosta 1.

KUVIO 1. Tiedot vastaajien iästä sukupuolen mukaan.

8.2 Arvio leirivalmisteluista

Leirivalmisteluihin oltiin yli 95-prosenttisesti tyytyväisiä. Vastaajista 7 oli sitä mieltä että tietoa leiri-ilmoituksessa oli liian vähän. Näkövammaisten leirin ja romanileirin osallistujilla esiintyi eniten kritiikkiä leiri-ilmoitusta, -esitettä tai -mainosta kohtaan. Näkövammaiset olisivat halunneet tietää jo leiri-ilmoituksessa, kuka leirille osallistuu ja kuka asuu kenenkin kanssa. Myös ohjeita äänitteenä haluttiin. Yksi päihdetyön leirin ilmoituksen saaneista kaipasi ohjelmarunkoa jo ilmoituksessa. Joku mielenterveysleirin osallistujista olisi halunnut tiedon siitä, voiko paikan päällä ostaa jotakin. Näyttää kuitenkin siltä, että kysymystä leiri-ilmoituksesta ei ymmärretty oikein, sillä vasta leirikirjeessä on tapana ilmoittaa asioita kuten aikataulut ja ohjelma. Leiri-ilmoitus on vasta kutsu leirille.

Kahdella mielenterveysleiriläisellä oli vaikeuksia leirille ilmoittautumisen kanssa. Yhtenä syynä mainittiin, että piti täyttää ilmoittautumislomake. Kritiikkiä esiintyi myös näkövammaisten leirin ja päihdetyön leirin yhteydessä. Yhdessä tapauksessa päätös leirille osallistumisesta tuli melko myöhään, toisessa taas syytä ei kerrottu. Kolme näkövammaisten leirin, kaksi mielenterveysleirin ja yksi romanileirin osallistuja ilmoitti, ettei leirikirje ollut saapunut ajoissa.

Leirikirjeen selkeydessä oli moitittavaa näkövammaisten leirin neljällä ja romanileirin kahdella osallistujalla. Yhteensä kuusi romanileirin ja näkövammaisten leirin osallistujista näki eniten puutteita leirikirjeen tiedon riittävyudessa. Yksi romanileirin kommentteista oli, että leiripaikan tarkka osoite puuttui ja että laskua ei ollut mukana. Jotkut näkövammaisten leirin osallistajat mainitsivat myös leirikirjevastauksen yhteydessä, että olisivat halunneet tietää huonekavereista etukäteen. Vastauksen toisto johtuu kenties siitä, että sanoja leiri-ilmoitus ja leirikirje ei ymmärretty oikein. Muutama päihdetyön leiriläinen olisi halunnut saada päivittäisen leiriohjelman jo leirikirjeessä.

Yhteiskuljetusta käytti 51 prosenttia leiriläisistä ja heistä 96 prosentin mielestä se oli hyvin järjestetty. Vain 2 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että kuljetus oli puutteellisesti järjestetty. Bussi oli etuajassa tai reitti oli muuttunut edellisestä leirimatkasta.

8.3 Arvio leirien ulkoisista puitteista, ohjelmasta ja leiri-ilmapiiristä.

Leirin kestoa pidettiin sopivana. Päihdetyön leiriläisistä 11 ja yhdeksän mielenterveysleiriläisistä oli kuitenkin sitä mieltä, että leiri kesti liian lyhyen ajan. Neljä kehitysvammaisten leiriläisistä, kaksi maahanmuuttajien perheleiriläisistä ja yksi näkövammaisten leiriläisistä olisi myös halunnut pidemmän leirin.

Leiriosallistujien määrä oli suurimman osan mielestä sopiva. Romanileiriläisistä viisi, päihdetyön leiriläisistä kaksi ja näkövammaisten leiriläisistä yksi oli sitä mieltä, että leiriosallistujia oli liian vähän. Yksi näkövammaisten leiriläinen taas oli sitä mieltä, että osallistujia oli liian paljon. Myös leiriohjaajia oli leiriläisten mielestä sopivasti. Yksi näkövammaisten leiriläisistä oli sitä mieltä, että ohjaajia oli liian vähän, ja yksi samasta leiristä ja yksi romanileiriläisistä oli sitä mieltä että heitä oli liian paljon.

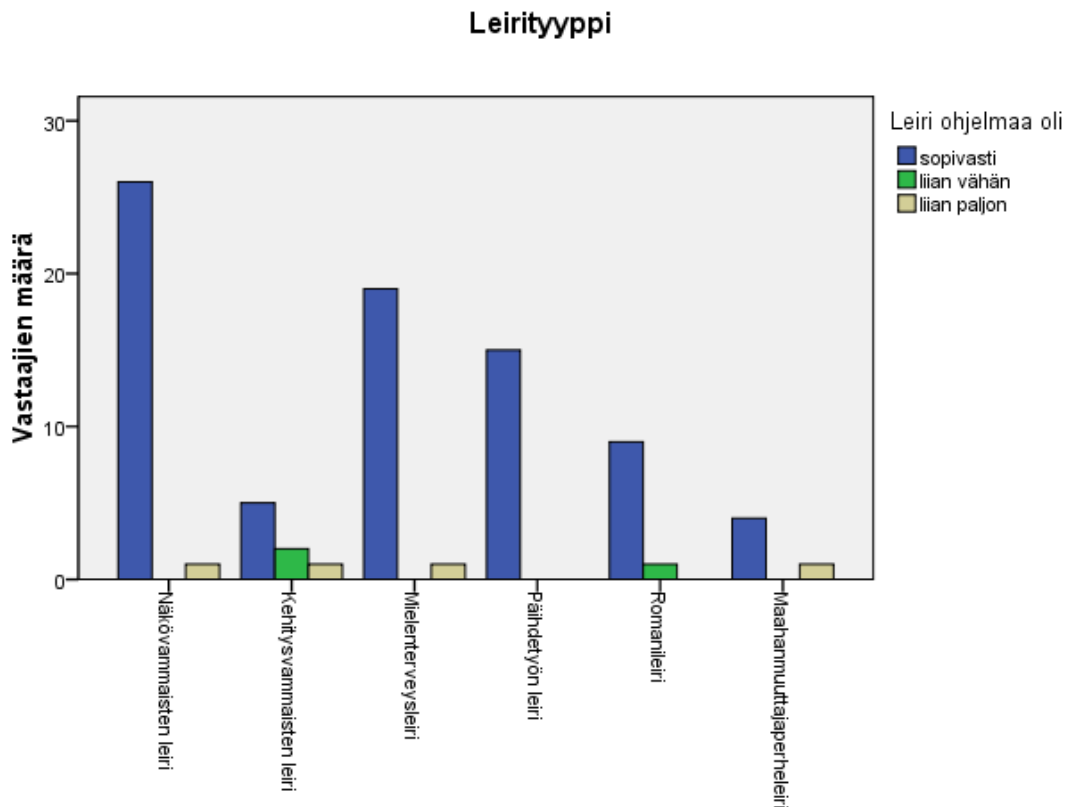
Leiriohjelman toteutukseen leiriläiset olivat kaiken kaikkiaan hyvin tyytyväisiä. Osallistujista 59 oli sitä mieltä, että ohjelman toteutettiin hyvin ja kahdeksan heistä sanoi, että ohjelma toteutettiin erittäin hyvin. Lisäksi ohjelman toteuttamisessa arvostettiin leiriohjaajien ammattitaitoa, aikataulujen noudattamista, huolenpitoa, joustavuutta, harkintakykyä, rentoutta, kärsivällisyyttä, kaikkien osallistujien huomioon ottamista, hyvän yhteishengen ylläpitämistä, hyvää opastusta, auttamista ja ei liiallista tiukkapipoisuutta.

Ruokaa ja ruokailuhetkiä suurin osa leiriläisistä piti hyvinä. Mielenterveysleiriläisistä kuitenkin 12 koki ne keskiverto hyvinä. Yksi heistä ja yksi näkövammaisten leiriläisistä koki ruoan ja ruokailuhetket huonoina. Leirikeskuksen suhteen kokemukset olivat hyvin samanlaiset. Suurin osa koki leirikeskuksen hyvänä. Yksi romanileiriläisistä ja kaksi näkövammaisten leiriläisistä koki leirikeskuksen keskiverto hyvinä. Yksi näkövammaisten leiriläisistä koki sen huonona, koska huoneiden lämpötila oli alhainen ja huoneista puuttuivat matot.

Kaikki leiriläiset kokivat olonsa leirillä turvalliseksi yhtä mielenterveysleirillä ollutta lukuun ottamatta. Hänen turvattomuuden tunteensa johtui hänen sairaudestaan. Leiri-ilmapiiriä pidettiin enimmäkseen hyvänä ja myös erinomaisena kaikilla leireillä. Osallistujista 51 oli sitä mieltä, että ilmapiiri leirillä oli hyvä, 29 osallistujaa oli sitä mieltä, että se oli erittäin hyvä ja kuusi oli sitä mieltä, että ilmapiiri leirillä oli melko hyvä. Ku-

kaan ei kokenut leiri-ilmapiiriä huonona. Osallistujat painottivat välittämistä, vertaistukea, ja rauhallista tunnelmaa.

Leiriohjelman määrän suhteen leiriläiset olivat yleisesti tyytyväisiä. Muutama kehitysvammaisten leiriläinen ja romanileiriläinen oli sitä mieltä että leiriohjelmaa oli liian vähän. Joidenkin leiriläisten mielestä ohjelma oli liian paljon. (Kuvio 2.)

KUVIO 2. Mielenpiteet leiriohjelman määrästä leireittäin

Kaikista vastaajista 58 (68 prosenttia) oli sitä mieltä, että leiriohjelma sisälsi kaikille tarpeeksi vaihtoehtoja. Näkövammaisten leiriläisistä 22 (81 prosenttia) oli samaa mieltä. Myös 14 mielenterveysleiriläisistä, 12 päihdetyön leiriläisistä ja seitsemän kehitysvammaisten leiriläisistä oli sitä mieltä, että leiriohjelma sisälsi kaikille tarpeeksi vaihtoehtoja. (Taulukko 4.)

Suurin osa eli 54 osallistujaa (47 prosenttia) oli sitä mieltä, että leiriohjelma oli mielenkiintoista. Leiriohjelman koki mielenkiintoiseksi 12 mielenterveysleiriläisistä. Heidän mielestään mielenkiinnon toivat hengellinen ohjelma, keskustelut, askartelu, luonnossa

liikkuminen, saunominen, iltaohjelma ja yhteisleikit. Näkövammaisten leiriläisten keskuudessa yhdeksän osallistujaa oli sitä mieltä että leiriohjelma oli mielenkiintoista. Heille mielenkiintoisia olivat tieto vammaisavusta, pelit ja leikit, askartelu, yhteiset ateriat ja elokuvaohjelma.

Kaikista vastaajista 48 (55 prosenttia) oli sitä mieltä, että leiriohjelma oli monipuolista. Ohjelman monipuolisuutta arvostivat eniten näkövammaisten leiriläiset. Heidän mielestään ohjelmassa oli sekä fyysisiä, psyykkisiä että sosiaalisia aineksia. Myös mielenterveysleiriläiset, päihdetyön leiriläiset ja kehitysvammaisten leiriläiset kokivat ohjelman monipuolisena.

Kaikista vastaajista viisi osallistujaa (6 prosenttia) oli sitä mieltä, että leiriohjelma ei juuri kiinnostanut heitä. Kaksi romanileirin, yksi mielenterveysleirin, yksi maahanmuuttajien perheleirin ja yksi päihdetyön leirin osallistujaa oli sitä mieltä, että ohjelma ei kiinnostanut heitä juurikaan. Toinen romanileirin osallistuja toivoo enemmän hengellistä ohjelmaa. Yksi mielenterveysleiriläisistä toivoo vain perinteisten virsien laulamista ja päihdetyön leiriläinen toivoo ohjelman lisäksi omatoimista aikaa.

TAULUKKO 4. Leiriläisten mielipiteet leiriohjelmasta

Leiriohjelma	Vastaajien määrä
sisälsi kaikille tarpeeksi vaihtoehtoja	58
oli mielenkiintoista	54
oli monipuolista	48
leiriohjelma ei juuri kiinnostanut	5

8.4 Hengellisen ohjelman kokemukset diakonialeireillä

Kun kysyttiin kokemuksia hengellisestä ohjelmasta, siihen vastasi yhteensä 72 osallistujaa (83 prosenttia). Lisäksi 39 osallistujaa rastitti kolmen tärkeimmän leirikokemuksen joukossa sen, että sai kokea Jumalan rakkautta ja suojaa leirillä. 18 osallistujaa koki hengellisen ohjelman hyvänä, ja 18 osallistujan mielestä sitä oli juuri sopivasti tai riittävästi. Viiden mielestä se oli tärkeä, neljän mielestä erittäin hyvä, neljän mielestä rauhoittava, neljän mielestä monipuolinen, kolmen mielestä erittäin rakentava, kahden mie-

lestä vahvistava, kahden mielestä tosi mukava, kahden mielestä turvallinen, yhden mielestä hoitava ja tarpeellinen, yhden mielestä paljon antavaa, yhden mielestä positiivista, yhden mielestä mielenkiintoista, yhden mielestä lisää voimia antavaa, yhden mielestä nautinnollista, yhden mielestä koskettavaa, yhden mielestä syvällistä opetusta Raamatusta sisältävää, yhden mielestä tärkeätä tietoa antavaa, yhden mielestä ei liikaa tuputtamista, yhden mielestä kuuluu seurakunnan leirille, yhden mielestä osa ohjelmaa siinä kuin muutkin ohjelmat, yhden mielestä vastapainona muulle ohjelmalle, yhden mielestä neutraalia ja yhden mielestä kohtalaista.

Kaksi osallistujaa olisi toivonut hengellisen ohjelman sisältävän enemmän raamattutunteja ja yksi sanoi, että sitä olisi saanut olla enemmän. Yksi vastaaja koki hengellisen ohjelman liian uskopainotteisena, yksi taas joskus ahdistavana ja väsyttävänä ja yksi leiriläinen kirjoitti: ”En tykännyt hengellisestä ohjelmasta tällä kertaa.”

Hengellisestä ohjelmasta leiriläiset kirjoittivat avoimessa vastauksessa ajatuksia, joista valitsin kaksi monipuolisinta:

Itse olen uskonnollinen ihminen. Hengellinen ohjelma oli siten toteutettu, ettei minulle tullut epämiellyttävää tunnetta. Osallistua saattoi, vaikkei itse olisikaan uskonnollinen. Jokainen leiriläinen saattoi osallistua ohjelmaan omalla tavallaan ja se oli hyvä asia. Toki itse kunnioitan toisten uskoa, ja hengellisyyttä. (Näkövammaisten leirin osallistuja)

Useammilla meillä on hengellistä halua ja nälkä kuulla sitä. (Näkövammaisten leirin osallistuja)

8.5 Kiinnostavat ohjelma-aiheet tulevilla leireillä

Taulukosta 5 ilmenee, mitä asioita leireille osallistuneet toivoisivat käsiteltävän tulevilla leireillä. Kysymys oli strukturoitu. Jo annettuihin vaihtoehtoihin (8) vastaajat saivat lisätä konkreettisia ehdotuksia. Yhdessäolo ja liikunta, uskonto, ihmissuhteet ja yhteiskuntavaikuttaminen/vapaaehtoistyö saivat paljon kannatusta.

Iltaohjelma ja yhdessäolo kiinnostavat osallistujia tulevia leirejä ajatelleen eniten. Yhdessäolon tärkeydestä kirjoitettiin myös muissa vastauksissa. Asioita, joita osallistujat tekisivät mielellään, ovat leirinuotio ja grillaaminen, karaoke, tanssi, musiikki, taiteli-

joiden vierailu, runot ja niiden lausunta. Iltamat ja niissä esiintyminenkin saivat suosiota. Toivottiin myös lauluja, seuraleikkejä ja keskustelujä, joissa jokainen läsnäolija kertoo jotakin omasta selviytymisestään. Myös retkeily kiinnosti.

Liikunta ja kädentaidot olivat toiseksi suosituin teema. Tämän otsikon alta löytyvät liikunnan puolelta voimistelu, jumppa, tuolijumppa, pallopelit, ulkoilu, luontopolku, pienet retket luonnossa, suunnistus, soutu ja melonta, tietoa eri liikuntalajeista, sauvakävely, ulkopelit ja yhteiset kilpailut. Kädentaitoista osallistujia kiinnostavat puutyö, rannekorujen teko, maalaus ja askartelu, muovailu ja korttien teko.

Uskontokysymykset ja hengellinen elämä -teeman alla löytyvät seuraavat ehdotukset: leirikirkko ja ehtoolliset, papin tunnit, papintunneilla ns. kertomukset, aamu- ja iltahartaudet, raamattutunnit, musiikki, kokemuksia uskoontulosta, uskon vaikutus arkeen, väkivaltaongelmat ja lasten tulevaisuus, oma ikääntyminen uskon näkökulmasta ja lopunajan tapahtumat. Tämän otsikon alla olivat myös noituus, magia ja teosofia. Hengelliset kokoukset, ehtoollinen, hartaudet ja hartaat hetket mainittiin myös yhdessäolo otsikon alla.

Ihmissuhteista osallistujia kiinnostivat miesten ja naisten väliset suhteet, parisuhde, ystävyysuhde, aihe pojista, seurustelu, tyttöystävän löytäminen, itsen ja kanssaihminen hoito, toisten tukeminen ja sosiaaliset tilanteet. Päihdetyön leirillä oltiin kiinnostuneita teemoista parisuhde ja perhe päihteiden käytön lopettamisen jälkeen, sillä vastaajan mielestä toipumisjaksolla rakastuminen voi johtaa sen hetkisen suhteen tuhoon toipilajan jälkeen. Näkövammaisleirillä teemaksi nousivat näkövammaisen ”eristäytyminen”, itsensä ja toisen hyväksyntä, erimielisyyksien ja ristiriitojen kohtaaminen.

Yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja vapaaehtoistyöstä oltiin kiinnostuneita yhtä paljon kuin ihmissuhteista. Aihe-ehdotukset olivat keskustelu yhdistyksistä ja niiden toiminnasta, tietoa koulutuksista, äänestämisen tärkeydestä ja keskustelu Miksi tulit vapaaehtoiseksi? Yhden vastaajan ehdotus oli myös se, että leirin aikana osallistuja voisi tehdä vapaaehtoistyötä, mikä puolestaan halventaisi leirimaksua.

Vastausvaihtoehdon kohdalla ”Keskustelut juuri meidän ryhmäämme kiinnostavat teemat” nostettiin esiin seuraavanlaisia aiheita: elämänfilosofia, elämänhallinta ja teema sinä–minä. Näkövammaisille erityiset aiheet olivat näkövammaisia koskeva palvelujär-

jestelmä selkeästi esitettynä, arjessa selviytyminen vammaisena ja erilaiset virkistysmahdollisuudet ja perheasiat.

Terveys ja itsensä hoitaminen teeman alla olivat seuraavat ehdotukset: psyykkinen itsensä hallinta, rentoutuminen, lepo, raittiuteen pyrkimys ja raittiit päivät, esitelmät terveellisistä ruokatottumuksista, ruokavaliosta (aterianeuvonta) ja hyvinvoinnista, tieto erilaisista taudeista, liikunta ja elämäntavat. Ja muiden asioiden joukossa olivat luontoon liittyvät asiat, luennot vanhuuteen liittyvistä asioista selkokielellä, avustukset ja asumisen vaihtoehdot.

TAULUKKO 5. Toivomukset käsiteltävistä asioista tulevilla leireillä

	Leiri							Yhteensä
	Näkövammaisten leiri	Kehitysvammaisten leiri	Mielenterveysleiri	Päihdetyön leiri	Romanileiri	Maahanmuuttajaperheleiri		
Iltaohjelma ja yhdessäolo	17	6	12	8	5	2	50	
Liikunta / käden- taidot	15	5	12	8	2	2	44	
Uskontokysymykset ja hengellinen elämä	19	3	10	4	5	1	42	
Ihmissuhteet	16	3	8	9	4	0	40	
Yhteiskuntavai- kuttaminen ja vapaaehtoistyö	16	3	8	9	4	0	40	
Keskustelut juuri meidän ryhmälle kiinnostavista teemoista	12	2	9	5	1	2	31	
Terveys ja itsensä hoitaminen	4	2	8	3	4	0	21	
Muuta	6	1	1	0	0	0	8	

8.6 Kiinnostus seurakunnan ja kaupungin ryhmätoimintaa kohtaan leireittäin

Tämän kysymyksen kautta yritin saada vihjeitä siitä, kokevatko diakonialeireille osallistujat olevansa osaa seurakuntaa ja ovatko he kiinnostuneita seurakuntatoiminnasta laajemmin kuin vain leiritoiminnan suhteen? Jos sen tyyppistä kiinnostusta vastauksissa ei olisi lainkaan, voidaanko olettaa, että he kokevat itsensä pelkästään diakoniatyön asiakkaiksi, jotka käyttävät diakoniatyön palveluja? Jos kiinnostusta on laajemmin, voidaanko silloin olettaa, että diakonialeireille osallistujat joko ovat jo mukana seurakunnan elämässä tai ainakin toivovat olevansa mukana?

Vastaajista 66 toivoo, että leirille osallistuvilla olisi mahdollisuus tavata uudestaan omana ryhmänään jossakin seurakunnan tai kaupungin järjestämässä tilaisuudessa. Vastaukset leireittäin ovat taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Vastaajien halukkuus tavata uudestaan omana ryhmänään

	Leiri tyyppi							Yhteensä
	Näkövammaisten leiri	Kehitysvammaisten leiri	Mielenterveysleiri	Päihdetyön leiri	Romanileiri	Maahanmuuttaja perheleiri		
KYLLÄ	21	7	16	13	7	2	66	
EN	6	1	3	1	1	2	14	

Vastaajista 64 on tulevaisuudessa kiinnostunut osallistumaan seurakunnan tai kaupungin järjestämään itselleen sopivaan ryhmätoimintaan. Vastaukset leireittäin ovat taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Vastaajien kiinnostus seurakunnan tai kaupungin järjestämää ryhmätoimintaa kohtaan

	Leiri tyyppi							Yhteensä
	Näkövammaisten leiri	Kehitysvammaisten leiri	Mielenterveysleiri	Päihdetyön leiri	Romanileiri	Maahanmuuttaja perheleiri		
KYLLÄ	19	7	13	14	7	4	64	
EN	7	1	5	1	0	0	14	

Toiminta, josta osallistujat olivat kiinnostuneita, oli monipuolista. Heitä kiinnosti eniten juuri leiritoiminta. Se mainittiin jokaisen leirityypin vastauksissa ainakin kerran. Leirejä ja retkiä toivottiin lisää. Esimerkkinä oli kirjallisuusretki. Muut ryhmätoimintamuodot, joista diakonialeireille osallistujat olivat kiinnostuneita, olivat erilaiset keskusteluryhmät (seitsemän vastaajaa), liikunta- ja askarteluryhmät (kaksi vastaajaa) ja maalausryhmä (yksi vastaaja). Osallistujia kiinnostivat myös erilaiset kerhot, raamattupiiri sekä viikonloppu- ja iltatoiminta. Myös vapaaehtoistoiminnasta oltiin kiinnostuneita. Halua palvella erilaisissa pienissä tehtävissä ilmaisi neljä osallistujaa ja yksi heistä kertoi olevansa jo mukana useassa ryhmässä, mikä hänen mukaansa antaa hänelle sisältöä elämään. Yksi romanileirin osallistuja oli kiinnostunut monikulttuurisesta sielunhoidosta ja yksi näkövammaisleirin osallistuja vanhus- ja näkövammaistyöstä. Neljälle osallistujalle kävisi mikä tahansa ryhmätoiminta tai vapaaehtoistyö. Ryhmätoiminnasta kiinnostuneiden määrä on molemmissa kysymyksissä huomattava.

8.7 Tärkeät ja parhaat kokemukset leirillä

Strukturoidussa kysymyksessä (kysymys 21) pyydettiin leirien osallistujia rastittamaan annetuista kahdeksasta vaihtoehdosta kolme tärkeintä tähän leiriin liittyvää asiaa. Leiriläisten vastaukset ovat taulukossa 8.

TAULUKKO 8. Kolme tärkeintä tähän leiriin liittyvää asiaa

Asia	Vastaajien määrä prosentteina
Sain olla muiden ihmisten kanssa.	76
Sain levätä.	53
Sain kokea Jumalan rakkautta ja suojaa.	45
Sain tehdä mukavia asioita.	40
Sain uusia voimia elämään.	38
Koin, että minusta välitettiin ja minusta huolehdittiin.	36
Sain uutta tietoa kristinuskosta.	14
Jotakin muuta.	9

Muut mainitut asiat olivat uudet ystävät ja uudet tuttavuudet, vertaistuki, lisää varmuutta näkövammaisten opastoimintaan, kasvu ihmisenä ja uutta syvällistä tietoa Jumalasta.

Avoimessa kysymyksessä (kysymys 21) kysyttiin, mikä leirillä oli parasta. Vastauksissa esiin nousseet asiat on mahdollista ryhmitellä neljään teemaan: hengelliset asiat, psykiset asiat, sosiaaliset asiat ja konkreettiset asiat. (Taulukko 9.)

TAULUKKO 9. Parhaiksi koetut asiat leireillä

Parhaat asiat leirillä	Vastaajien määrä
Sosiaaliset asiat	77
Konkreettiset asiat	60
Hengelliset asiat	16
Psyykkiset asiat	7

Vastaajista 26 oli sitä mieltä, että parasta leirillä olivat ihmiset. Yhdessäolon parhaana asiana leirillä mainitsi 16 osallistujaa. Kaksi vastaajaa käytti termiä yhteisöllisyys samassa yhteydessä. Lisäksi parhaana asiana leirillä koettiin yhteishenki (kolme vastaajaa), yhteenkuuluvuus (kaksi vastaajaa), välittäminen ja leiri-ilmapiiri (kaksi vastaajaa) ja uusiin ihmisiin tutustuminen (kaksi vastaajaa). Myös keskustelut saivat paljon mainintoja. Seitsemän osallistujaa oli sitä mieltä, että ne olivat parhaita asioita leirillä. Lisäksi yksi vastaaja käytti termiä vertaistuki. Hengellinen ohjelma oli parhaiden asioiden joukossa 16 osallistujan mielestä ja yksi osallistuja koki oman kehityksen parhaana asiana leirillä.

Ohjelmasta mainittiin musiikki (viisi kertaa), toimintatuokiot ja leirinuotioilta (neljä kertaa), yhteinen ohjelma, luennot, sopivasti ohjelmaa ja vapaata ja askartelu (kaksi kertaa) ja vapaus valita mitä tekee, monipuolinen ohjelma ja maalaaminen (yhden kerran). Hyvällä ruoalla ja myös saunalla on merkitystä leirillä. Osallistujista 13 koki parhaana asiana leirillä hyvän ruoan ja kymmenen osallistujaa saunan. Hyvä leirikeskus oli kahden mielestä parhaimpia asioita ja kahden mielestä parasta oli se, ettei tarvitse huolehtia mistään. Yksi osallistuja mainitsi uudet vuodevaatteet, tyynyn, peiton ja patjan parhaimpina asioina leirillä.

Myös fyysinen toiminta sai paljon mainintoja. Ulkoilu mainittiin yhdeksän kertaa, leikit ja pelit kolme kertaa, liikuntamahdollisuudet kaksi kertaa ja uiminen yhden kerran. Vastapainona arvostettiin myös rauhaa, joka oli viiden leiriläisen mielestä parhaimpia asioita leirillä. Viisi osallistujaa mainitsi lähellä olevan luonnon ja kaksi mahdollisuuden lepoon. Muut parhaat asiat olivat hyvä sää (kaksi osallistujaa), erilaisuus ja auttaminen.

Useimmin parhaina koetut asiat olivat ihmiset, yhdessäolo ja yhteisöllisyys, hengellinen ohjelma, hyvä ruoka ja fyysisen toiminnan mahdollisuudet. Samalla, kun näitä asioita jaetaan eri teemoihin, on myös mahdollista ajatella, että käytännössä kokemukset kulkevat käsi kädessä ja myös tukevat toisiaan.

8.8 Leiriläisten esittämiä leirityön kehittämideoita ja leireille antamat kouluarvosanat

Kehittämideoat koskivat sekä leirien sisältöä että leirien pituutta. Osallistajat toivoivat pidempiä leirejä. He ehdottivat, että leiri kestäisi viisi vuorokautta tai viikon. Leirejä toivottiin lisää ja useammin. Toivottiin, että Espoon seurakuntayhtymän budjetti sallisi tämänkaltaiset leirit vastaisuudessakin.

Muut ehdotukset olivat leireittäin hieman erilaisia. Mielenterveysleirillä toivottiin riittävästi omaa aikaa, ei intensiivistä ohjelmaa, yksilön ja eri ikäluokkien toiveiden huomiointia, vetäytyvien ryhmäläisten kuulemistakin, ei liikaa hengellistä ohjelmaa ja enemmän saunomisaikaa.

Romanileirin osallistajat ehdottivat enemmän näytelmiä ja leikkejä, yhteisleirejä, joissa olisi erilaisia ryhmiä ja ihmisiä ja naisten ja miesten leirejä erikseen. Päihdetyön leiriläiset taas ehdottivat enemmän liikuntaa ryhmän kesken, enemmän yhteisiä joukkuepelejä ja liikuntaa ylipäänsä.

Näkövammaisleiriläisten ehdotuksia olivat eri alan luennoitsijat, liikunta, kuten erilaiset tanssit, ja kävelylenkkien varrelle istuimia, että voisi välillä levähtää. Muissa ehdotuksissa toivottiin enemmän laulamista, saunomista ja askartelua. Ehdotettiin myös sitä, että nuoret jäsenet voisivat olla mukana leiriohjelman suunnittelussa.

Kehitysvammaisten leirin osallistajat ehdottivat lisää laulamista ja kirkkoveneellä seikkailemista tulevilla leireillä. Maahanmuuttajaperheleirin vastauksissa ei ollut uusia ehdotuksia tulevia leirejä varten. Syy tähän voi olla osallistujien heikko suomen kielen taito tai kulttuurierot, joiden pohjalla ihmiset eivät ole tottuneita antamaan tämänkaltaista palautetta.

Leiriläisiltä kysyttiin minkä kouluarvosanan (4-10) ne antaisivat leirille. Vastaukset ovat taulukossa 10.

TAULUKKO 10. Leiriläisten antamat kouluarvosanat kaikille leireille

	Vastaajat	Prosentti
9	31	35,6
8	28	32,2
10	21	24,1
7	2	2,3
5	1	1,1
Yhteensä	83	95,4
Puuttuu	4	4,6
Yhteensä	87	100,0

Kaikkien vastaajien antama leirien keskiarvo on 8,8. Leirikohtaiset keskiarvot ovat taulukossa 11.

TAULUKKO 11. Keskiarvot leireittäin

Leiri	Keskiarvosana
Näkövammaisten leiri	9,7
Kehitysvammaisten leiri	9,5
Mielenterveys leiri	8,2
Päihdetyön leiri	8,8
Romanileiri	8,2
Maahanmuuttajaperheleiri	9,6

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää leiriläisten kokemuksia Espoon seurakuntien vuonna 2010 yhteisesti järjestämistä leireistä. Opinnäytetyö tuotti tietoa siitä, miten leiriläiset kokevat seurakuntien yhteiset leirit, niiden toteutuksen, sisällön ja ilmapiirin. Tavoitteena on kehittää yhteisiä diakonialeirejä opinnäytetyön tulosten perusteella. Tietoa hyödynnetään leirien suunnittelussa ja kehittämisessä.

Asiakkaiden kokemuksia A-klinikan ryhmistä Espoon Leppävaarassa selvittänyt Susanna Hasanen (2008) totesi, että osallistujat kaipaavat enemmän keskusteluryhmiä. Viikonloppuleiriä erityisrippikoulun käyneille tytöille tutkineet Johanna Liukkonen ja Satu Tervo (2002) totesivat, että kehitysvammaisten tytöille leirit merkitsevät hyvää yhdessäoloa. (Hasanen 2008; Liukkonen & Tervo 2002.) Aarnoksen (2002) opinnäytetyössä, joka käsitteli leiritoimintaa Porin diakoniakeskuksen päihdetyössä, tärkeimmiksi leiritoiminnassa osoittautuivat yhdessäolo, lepo, yhteishenki ja yhdessä tekeminen. Kallen ja Tammiston (1998) tutkimuksen tulokset Pieksämäen päihdetyöleireistä diakonisen hoitotyön näkökulmasta osoittivat, että kehitettävää löytyy leirien kestosta. (Arnos 2001, 3,18.) Tässä tutkimuksessa se on kehittämisen aihe, joka tuli esille jokaisessa tutkittavassa leirissä ja siitä kirjoitti 27 leirien osallistujaa eri kysymyksen yhteydessä.

9.1 Tulosten tarkastelua yhteisöllisyyden näkökulmasta

Leirityötä tehdään diakoniatyöntekijöiden yhteistyönä, mutta myös seurakunnan muiden työntekijäryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Onnistuneen leiritoiminnan toteuttamisessa yksittäisen työntekijän osaaminen ei riitä, vaan tärkeää on, että työntekijät osaavat tehdä yhdessä, luoda yhteisyyttä ja toimia yhdessä leiriläisten kanssa. (Kalske 2011, 55.)

Ketola korostaa mahdollisuuksia oma-aloitteiseen leiritekemiseen ja -toimintaan, minkä kautta voi jopa löytää omia piileviä kykyjä ja näin vahvistaa omaa persoonaa. (Ketola 2002, 51.) Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat tämän väitteen. Osallistujat toivat esiin asioita, joita he leireillä tekivät ja joiden kautta he löysivät uusia kykyjään.

Yhdessä tekeminen tarkoittaa myös vapaaehtoistyötä ja se on lisäsyys siihen, että vapaaehtoistoiminta on tervetullutta tulevilla leireillä. Tässä tärkeää on yhteisten myönteisten voimavarojen esiin saaminen ja hyödyntäminen. Kaikki tämä mahdollistuu parhaiten silloin, kun myös leiriläiset ovat mukana ohjelman toteuttamisessa tai jopa ohjelman suunnittelussa (Rättyä 2009, 111–112.). Vaikka leiriläisiltä ei tässä tutkimuksessa kysytty, olivatko he olleet mukana leirien suunnittelussa, tuloksista on kuitenkin mahdollista tehdä yhteenveto, että tutkittavat leiriläiset huomasivat ja myös ehdottivat, että he voisivat itse toimia vapaaehtoisina tulevilla leireillä ja olla myös mukana suunnittelemassa niitä.

Osallisuus on yhteisöön kuulumista ja oikeutta osuuteen yhteisön hyvästä. Yhteisön hyvä voi olla osallisuus turvallisuudesta, mielekkään toiminnan mahdollisuuksista ja yhteistyöllä kartutettavista hyvinvoinnin edellytyksistä. (Nivala 2008, 167–168, 174.) Nämä osallisuuden mahdollisuudet leireillä ovat tulleet esiin tutkimuksen vastauksissa. Olo leireillä koettiin turvalliseksi, leiriohjelma koettiin mielekkääksi ja yhdessä tekemistä korostettiin. Hyvinvoinnin edellytykset, kuten hyvä ruoka, hyvät asumisen olosuhteet, mahdollisuus saunaan, luonnon läheisyys, ohjelman monipuolisuus ja vapaaehtoisuus leireillä tunnistettiin.

Osallisuus on pohja yhteisöllisyydelle. Yhteisöllistä toimintaa diakoniatyössä ovat yhdessä tekeminen, yhteyteen saattaminen ja keskinäinen auttaminen. (Rättyä 2009, 107, 111.) Yhdessä tekemisessä korostuvat kuulluksi tuleminen, vaikuttamisen kokemukset ja tarjotut osallistumisen muodot. Leireillä asioita tehdään yhdessä ja osallisuuden mahdollisuuksia on tarjolla. Leiriohjelma tarjoa näitä mahdollisuuksia. Tutkituilla leireillä ohjelman koettiin sisältävän tarpeeksi vaihtoehtoja kaikille. Lisäksi se oli suurimman osan mielestä myös monipuolinen ja mielenkiintoinen. Ilmapiirillä, ihmisillä, yhdessäololla, yhteisöllisyydellä, yhteenkuuluvuudella ja välittämisellä on merkitystä yhteyteen saattamiselle. Tutkimuksen kohteena olleet leirit sisälsivät nämä merkitykset. Tässä kontekstissa mielenkiintoista on myös se, että jopa 80,5 prosenttia osallistujista oli saanut tiedon leireistä diakoniatyöntekijältä, mikä voi olla merkki siitä, että yhteyteen saattaminen on onnistunut hyvin.

Leirit ovat myös diakoniakasvatusta, jonka avulla voidaan tuoda esille aktiivisuutta omien asioiden hoitamisessa, kun samalla keskinäinen auttaminen lisääntyy. (Rättyä

2009, 113.) Diakonialeirit antavat osallistujille mahdollisuuden tutustua toisiinsa hyvin, mikä puolestaan antaa mahdollisuuden tuoda esiin oman itsensä, kokea yhdessäoloa, auttaa toisiaan, löytää uusia mahdollisuuksia selvitä omista elämän haasteistaan ja näin kokea yhteisöllisyyttä. Tätä tukee myös se, että 44 vastaajaa piti parhaina asioina leirillä ihmisiä, yhdessäoloa ja yhteisöllisyyttä. Tämän tutkimuksen tulosten valossa voidaan sanoa, että diakonialeirit ovat mahdollisuus edistää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Onko yllä mainituista yhteisöllisyyden kokemuksista mahdollista todeta, että diakonialeirit tukevat ja jopa synnyttävät yhteisöllisyyttä? Tutkituilla leireillä olo koettiin myös turvalliseksi, mikä puolestaan mahdollisti ja edisti yhteisöllisyyden tunnetta. Tätä auttoivat leiri-ilmapiirin kokemukset. Leiri-ilmapiiriä pidettiin enimmäkseen hyvänä tai erinomaisena kaikilla leireillä. Kun leirien osallistujia pyydettiin rastittamaan kolme tärkeintä leiriin liittyvää asiaa, 76 prosenttia leiriläisistä vastasi, että he saivat olla muiden ihmisten kanssa. Tulevilla leireillä osallistujia kiinnosti eniten iltaohjelma ja yhdessäolo. Ihmiset, yhdessäolo, yhteisöllisyys, yhteishenki, yhteenkuuluvuus, välittäminen, leiri-ilmapiiri, keskustelut, vertaistuki ja uusiin ihmisiin tutustuminen ovat asioita, jotka jäivät mieleen leirin parhaina.

9.2 Tulosten tarkastelua hengellisyyden ja voimaantumisen näkökulmista

Kysymykseen, miten leiriläiset kokivat hengellisen ohjelman, vastasi yhteensä 72 osallistujaa (83 prosenttia). Osallistujista 39 rastitti kolmen tärkeimmän leirikokemuksen joukkoon sen, että he saivat kokea Jumalan rakkautta ja suojaa leirillä. Vastaajista 16 mainitsi hengellisen ohjelman yhtenä parhaimmista asioista leirillä. Jo tästä on mahdollista huomata, että leiriläisillä on suhde hengellisyyteen. Se ei ollut heille uusi asia. Hengellisyyden kaipuu lähtee ilmiselvästi leiriläisistä itsestään. 18 osallistujaa koki hengellisen ohjelman hyvänä ja 18 osallistujan mielestä sitä oli juuri sopivasti tai riittävästi. Voidaan olettaa, että nämä kokemukset viittaavat siihen, että hengellistä ohjelmaa toteuttavat työntekijät hallitsevat sprituuaalisesti herkän sosiaalityön.

Myös hengellisen ohjelman nimeäminen erittäin hyväksi, erittäin rakentavaksi, monipuoliseksi, mielenkiintoiseksi, rauhoittavaksi, vahvistavaksi, turvalliseksi, hoitavaksi ja tarpeelliseksi, paljon antavaksi, positiiviseksi, lisää voimia antavaksi, nautinnolliseksi,

tosu mukavaksi ja koskettavaksi viittaa siihen, että hengellisen ohjelman merkitys voidaan nähdä myös voimaantumista lisäävänä toimintana.

Voimaantumisprosessissa ilmapiirillä on merkitystä. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että leiri-ilmapiiri vahvistaa voimaantumisprosessia leiriläisissä. Lisäksi voidaan tutkimuksen tulosten perusteella huomata, että diakonialeireissä on aineksia voimaantumisen edistämiseksi. Vastaajista 80 oli sitä mieltä, että leiri-ilmapiiri oli hyvä tai erinomainen. Heistä 42 oli samalla sitä mieltä, että yhtenä tärkeimpänä tähän leiriin liittyvää asiaa oli että he saivat levätä. Heistä 36 oli samalla sitä mieltä, että he saivat kokea Jumalan rakkautta ja suojaa, 32 että saivat tehdä mukavia asioita ja 30 että saivat voimia elämään.

Suomalaisessa kulttuurissa ei oteta uskonnollisia asioita kovin herkästi esille julkisissa tilanteissa. Leireillä uskonto, siitä puhuminen ja sen harjoittaminen kuuluvat asiaan. Vaikka uskonto on hyvin yksityinen asia, uskontoa harjoitetaan yhteisössä ja tähän toimintaan liittyvät myös rituaalit, uskonnolliset kirjoitukset ja tunnekokemukset, joista ihminen voi saada uusia voimia elämään. (Noppiari, ym. 2007, 176.) Tutkimuksen tulokset osoittavat, että hengellisyydellä tai spiritualiteetilla on leiriosallistujille merkitystä myös voimaantumisen näkökulmasta ja että hengellisen ohjelman kokemukset leireillä ovat usein myönteisiä. Ne leiriläiset, jotka kokivat hengellisen ohjelman liian uskontopainotteisena, jopa ahdistavana ja väsyttävänä, olivat mielenterveysleirille osallistuneita.

9.3 Diakonialeirien kehittäminen

Kirkon tehtävä on mm. heikkojen ja syrjäytyneiden oikeuksien puolustaminen. Lisäksi kirkolla on mahdollisuus järjestää sellaista toimintaa, joka edistää osallisuuden, yhteisöllisyyden ja voimaantumisen vahvistamista. Se on yksi syy, miksi diakonialeirien kehittäminen on tärkeää. (Meidän kirkko 2007, 35.)

Leireillä on pitkä perinne. Leireille osallistujat myös arvostavat leirejä. Kehittämistyötä varten haluttiin kuulla osallistujien kokemuksia ja heidän ideoitaan tai toiveitaan. Osallistujien kokemukset toimivat kehittämistyön pohjana, mutta myös muita seikkoja on

otettava huomioon. On kysyttävä, mikä on leirien tarkoitus ja tarve, kun niitä tulevaisuudessa kehitetään.

Tämän tutkimuksen perusteella suurin osa leirien osallistujista on eläkkeellä, osaaikaeläkkeellä, sairaseläkkeellä tai työttömiä. Lisäksi suurin osa leireille osallistujista on ollut leireillä aikaisemmin. Tästä herää kysymys, millä tavalla leireille saataisiin uusia ihmisiä – varsinkin sellaisia, jotka hyötyisivät leireistä eniten. Tätä on tärkeä pohtia leirien kehittämistyössä. Toisaalta mahdollisuus osallistua leirille esimerkiksi kerran vuodessa voi myös olla tärkeä tuki eläkkeellä tai työttömänä olevalle henkilölle.

Tietyn toiminnan tarpeellisuutta on katsottava myös laajemmin koko yhteiskunnan sosiaalisen tilanteen kautta. Mediassa puhutaan tänä päivänä esimerkiksi yksinäisyydestä, ylivelkaantumisesta, nuorten työttömyydestä ja maahanmuuttajien syrjäytymisestä. Samanaikaisesti nämä ilmiöt lisäävät myös diakonian asiakkaiden määriä. Kehitettäessä diakonialeirejä on tärkeä miettiä, kuinka juuri diakonialeiritoiminnan kautta voidaan auttaa niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (Kirkkojärjestys 1991, 4: 3). Tämän asian kohdalla moniammatillinen työ tuo varmasti hyvää tulosta. Jo nyt leirejä järjestetään yhteistyössä muiden sosiaalitoimijoiden kanssa. Jos yhteistyötä jatketaan, kehitetään ja laajennetaan, se voi hyödyttää diakonian leiritoimintaa.

Tulosten perusteella on toisaalta mahdollista huomata osallistujien kiinnostus vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Voidaanko tässä nähdä kehittämismahdollisuus? Jos osallistujia kutsuttaisiin mukaan jo leirien suunnitteluvaiheessa enemmän kuin nyt, se auttaisi leiriohjaajia, mutta samalla myös tukisi vapaaehtoisten osallistumismahdollisuuksia. Vapaaehtoisten kautta olisi ehkä mahdollista taata se, että esimerkiksi eri ikäluokkien toiveet otetaan paremmin huomioon leireillä ja että henkilökohtaista avustamista tarjotaan sitä tarvitseville. Näkövammaisten leirit toimivat jo nyt avustajien tuella.

Leiriläisillä on tämän tutkimuksen tulosten perusteella kiinnostusta tavata uudestaan omana ryhmänään leirin jälkeen. Myös kiinnostusta osallistua muuhun seurakunnan tai kaupungin järjestämään ryhmätoimintaan oli. Diakoniset tai kaupungin järjestämät ryhmät voisivat kenties kerätä aktiivijäseniä, jotka olisivat valmiita auttamaan myös leirien valmisteluissa ja toteutuksessa.

Aikaisemmissa selvityksissä esille tuotu ajatus, että erilaiset ryhmät tarvitsevat erilaisien asioiden huomioon ottamista tulee esiin myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Koska kohderyhmät ovat eri leireillä erilaiset, osallistujat odottavat leireiltä erilaisia asioita, elämyksiä, olosuhteita ja toimintamalleja. Silti ihmisillä on leirien suhteen myös paljon samanlaisia odotuksia. Hyvä ruoka, hyvät asumisen olosuhteet, mahdollisuus saunaan, luonnon läheisyys sekä ohjelman monipuolisuus ja vapaaehtoisuus ovat asioita, joita leireiltä yleisesti odotetaan.

On hyvä, että leirejä järjestetään erilaisille ihmisryhmille. Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että esimerkiksi mielenterveysleirin osallistujilla on erilaiset toiveet kuin päihdetyöleirin osallistujilla. Jos ryhmän jäsenillä on yhdistäviä tekijöitä, on leirin aikana mahdollisuus vertaistukeen, mikä taas tukee voimaantumista ja yhteisöllisyyden syntyä. On tietysti aina katsottava, palvelevatko tutkimuksessa esille tulleet kehittämisideat ja toiveet leirityön perustavoitteita ja hyötyykö niistä mahdollisimman moni leiriosallistuja.

Leirit ovat osallistujille vapaa-ajan toimintaa, jossa tämän tutkimuksen perusteella korostuvat ihmiset, yhdessäolo ja yhteisöllisyys, lepo, hengellinen ohjelma, hyvä ruoka ja fyysisen toiminnan mahdollisuudet. Leirityön kehittämisessä on hyvä pohtia juuri näitä asioita. Lisäksi työssä on tärkeä huomioida myös työntekijöiden hyväksi havaitsemat tavat järjestää diakonialeirejä. Osallistujien kaikkia toivomuksia ei voi aina toteuttaa, koska ne voivat esimerkiksi vaarantaa turvallisuutta leirillä tai niihin ei ole tarpeeksi resursseja seurakunnissa.

Leiritoiminta on viime vuosina Espoossa vähentynyt. Voiko syy leiritoiminnan vähentämiseen viime vuosina olla pula ohjaajista ja muusta henkilöstöstä tai diakoniatyön luonteen muuttuminen ja laajentuminen? Ovatko syyt kenties myös taloudelliset? Kehittämisideat koskivat myös leirien pituutta ja vastaajat ehdottivat, että leirit kestäisivät kolmen päivän sijaan viisi vuorokautta tai viikon. Toisaalta on syytä pohtia, mikä puoltaisi leirien pidentämistä. Joidenkin ryhmien kohdalla voivat pidemmällä leireillä tulla esille jaksamisen kysymykset ja näin osallistujien kirjo leireillä ehkä vähenisi.

9.4 Tutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän valinnan voi tämän tutkimuksen kohdalla myös kyseenalaistaa, sillä kokemusten mittaaminen kvantitatiivisesti voi tuntua vääränlaiselta lähestymistavalta. Selvityksien näkökulmat ja lähestymistavat kuitenkin vaihtelevat, joten ei mikään menetelmällinen ratkaisu voi olla ainoa oikea tutkimustehtävien toteuttamiseksi (Alkula ym. 1995, 17). Tutkimusjoukko on tässä selvityksessä niin suuri, että se täyttää määrällisen tutkimuksen kriteerit ja se on tärkein syyn menetelmän valintaan.

Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset ovat niin luotettavia kuin siinä käytetyt mittarit. (Mäkelä 1990, 53.) Mittarin reliabiliteetti ja validiteetti on otettava huomioon määrällisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa (Vehkalahti 2008, 41).

Mittarin validiteetilla tarkoitetaan sen pätevyyttä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata, tarpeeksi kattavasti ja tehokkaasti. Mittaria on osattava käyttää oikeaan kohteeseen, oikealla tavalla ja myös oikeaan aikaan. Esimerkiksi mittauksen ajankohta, epäonnistunut otanta tai jopa haastateltavan ja haastattelijan välinen henkilökemia voivat aiheuttaa epäpätevyyttä mittarin käytössä. Virheellinen tutkimusasetelma taas vaikuttaa ratkaisevasti tutkimuksen kokonaisvaliditeettiin. Hankaluuksia voi aiheuttaa itse käsitteen määrittely. Lopullisten mittareiden sanavalintojen tekeminen on haastava tehtävä. Voi olla, että vastaaja ei esimerkiksi sosiaalisesta asemastaan tai iästään johtuen ymmärrä kysymyksiä lainkaan tai ei ymmärrä niitä samalla tavalla kuin tutkija. (KvantiMOTV 2009.) Joidenkin leirien valmistelua koskevien kysymyksien kohdalla jää avoimeksi, ymmärsivätkö vastaajat ne oikein ja tiesivätkö he esimerkiksi leiri-ilmoituksen ja leirikirjeen eron. Tämä voi vaikuttaa vastauksien luotettavuuteen.

Mittarin reliabiliteetilla tarkoitetaan kvantitatiivisessä tutkimuksessa mittarin johdonmukaisuutta eli sitä, että se mittaa aina kokonaisuudessaan samaa asiaa. Mittarilla tarkoitetaan tässä yhteydessä samaa asiaa mittaavaa asenneväittämä- tai kysymysjoukkoa. Jos mittari on täysin reliabeeli, siihen eivät vaikuta satunnaisvirheet eivätkä olosuhteet. (KvantiMOTV 2009.)

Tarkasteltaessa mittaria jälkeenpäin on todettava, että kyselylomake oli melko pitkä. Useampi asteikollinen kysymys keventäisi sitä ja mahdollisesti antaisi yksityiskohtaisempaa tietoa vastaajien mielipiteistä. Mittaria käytettiin kuitenkin juuri siihen kohteeseen, johon oli tarkoitus ja otannan valitsi työn tilaaja itse. Mittaria käytettiin heti leirin

jälkeen, kun kokemukset olivat tuoreita ja kaikki mahdolliset vastaajat olivat paikalla. Reliabiliteetin suhteen on todettava, että kysymyksessä, jossa kysyin vastaajien ikää, luokat olivat osittain päällekkäisiä.

Kun tutkimuksen eri vaiheet kuvataan selkeästi ja tarkasti, tutkimuksen luotettavuus on hyvä. Tutkimusraportista on löydettävä aineiston keräämiseen, analysoimiseen ja tulkitsemiseen vaikuttavat tekijät. Tutkimuksen tulokset ovat niin luotettavia kuin siinä käytetyt mittarit. (Mäkelä 1990, 53.)

Tämän opinnäytetyön kyselylomake (mittari) laadittiin antamaan vastaukset tutkimustehtäviin monipuolisesti. Asioita on kysytty monesta eri näkökulmasta. Tutkimuksen vastausprosentti oli 69 prosenttia eli 87 vastausta. Tämä on korkea määrä kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Vastausprosenttia tarkasteltaessa on tärkeä ottaa huomioon myös se, että leirivastaajien joukossa oli henkilöitä, joilla oli oman vammaisuutensa tai heikon suomen kielen taidon takia vaikeuksia vastata kyselyyn. Toisaalta olisi hyvä tietää, mikseivät kaikki vastaamiseen kykenevätkään vastanneet kyselyyn. Kun eri leirien määrällisiä vastauksia vertaillaan keskenään, on otettava huomioon, että sekä osallistujien että vastanneiden osuus vaihtelee.

Kysymysten ymmärrettävyyttä testattiin yhdellä perheleirillä vuoden 2010 alussa. Tuolloin kyselystä jäivät vahingossa parilliset sivut pois. Testikysely antoi kuitenkin kaivatut vastaukset niihin kysymyksiin, joihin vastaukset saatiin. Kyselylomaketta ei muutettu testauksen perusteella, sillä vastaukset osoittivat, että vastaajat ymmärsivät kysymykset ja että kysymyksiin vastattiin kiitettävästi.

9.5 Tutkimuksen eettisyys

On tarpeen jo aivan työn varhaisimmissa vaiheissa tiedostaa tutkimuksen eettiset kysymykset, jotta jokaisessa tutkimusvaiheessa, tutkimusaiheen valinnassa, tutkimuskohteenä olevien henkilöiden kohtelussa ja muutoinkin koko tutkimustyön rehellisessä suorittamisessa tehtäisiin tietoisia ja eettisesti perusteltuja ratkaisuja. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 2000, 27–29).

Tutkimusta tehtäessä eettisten ratkaisujen tavoitteena on ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuuden korostaminen. Eettinen asenne näkyy siinä, miten tutkimuksen aihe valitaan, miten mittaritietoa hankitaan, miten tutkimusprosessista ja tuloksista raportoidaan ja miten tuloksille etsitään sovellusta tai jopa sovelletaan tuloksia. Pyrkimys eettisyyttä kohti näkyy myös kriittisenä asenteena valitsemia käytäntöjä ja tarjottuja tietoja kohtaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Tutkimusten eettisiin peruskysymyksiin kuuluu myös tutkittavien anonymiteetin säilyttäminen sekä tämän mukainen tietojen käsittely niin, ettei se aiheuta haittaa tutkitaville (Alkula ym.1995, 296).

Koko opinnäytetyöprosessin aikana olen pyrkinyt ottamaan huomioon tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökulmia. Yritin tiedostaa ne ja toimia niin, että tavoitteet toteutuisivat oikeaan aikaan, oikeassa paikassa ja oikeiden ihmisten kohdalla. Kyselylomakkeen lisäksi laadin vastaajille saatekirjeen, missä selitin tutkimuksen tarkoituksen ja osallistumisen vapaaehtoisuuden. Tutkimuksen aiheen valitsi tilaaja. Yhteistyö Espoon seurakuntayhtymään kanssa on toiminut hyvin ottaen huomioon, että työni aikana yhteinen diakoniasihteri vaihtui kaksi kertaa. Kaikki kolme diakoniasihteriä auttoivat minua tiedon keruussa ja antoivat arvokasta palautetta työstäni. Sain tärkeää apua tiedon keruussa niiltä diakoniatyöntekijöiltä, jotka olivat tutkittavien leirien vastaavina ohjaajina.

Aineiston keruussa en ollut henkilökohtaisesti mukana. Leiriohjaajat huolehtivat kyselylomakkeiden jaosta ja keruusta. Tällä ratkaisulla yritettiin luoda mahdollisimman turvallinen ilmapiiri vastaajien kesken, sillä ohjaajat tulevat leiriläisille tutuiksi leirin aikana. Opinnäytetyöprosessin aikana olin kaikissa yhteisen diakoniatyön leirikokouksissa ja sain niiden kautta tärkeää leirityöhön liittyvä tietoa. Keväällä 2011 esitin tutkimuksen väliaikaiset tulokset leirityötä tekeville diakoniatyöntekijöille. Työn valmistuttua annan valmiin työn heidän käyttöönsä.

Tarkoitus oli, että eettiset kysymyksenasettelut näkyisivät läpi koko opinnäytetyön. Yritin toimia rehellisesti ja läpinäkyvästi, jotta opinnäytetyö olisi eettiset kysymykset huomioon ottava, tieteellisesti totta ja Espoon seurakuntayhtymälle hyödyllinen. Tavoittelin myös selkeää aiheen rajausta ja sen selkeää esittämistä. Koen, että olin tarpeeksi ulkopuolinen tutkiakseni aihetta mahdollisimman objektiivisesti ja puolueettomasti.

9.6 Ammatillisen kasvun pohdinta

Sosionomin ja diakonin työ ovat sidoksissa yhteiskunnallisiin ilmiöihin, jotka ovat varsin moniulotteisia. Sosionomin (AMK) ydinosaamiselle on tunnusomaista kontekstuaalisuus ja monitahoisuus, sillä sosionomi pyrkii vaikuttamaan yhteisöllisiin ja yhteiskunnallisiin toimintaedellytyksiin. Oman työnsä kautta sosionomi pyrkii edistämään yksilöiden, perheiden ja erilaisten sosiaalisten ryhmien yhteiskunnallista osallisuutta ja mahdollisuuksia mielekkääseen elämään. (Sosionomin (AMK) ydinosaaminen i.a., 9.) Diakoniatyöntekijän työn keskiössä olevat ihmiset ovat diakoniatyön kohde ja myös työn voimavara. (Diakoniatyöntekijöiden ydinosaamiskuvaus 2007, 4). Opinnäytetyöprosessi auttoi minua oivaltamaan sosionomin ja diakonin ydinosaamisalueita ja vahvisti minussa ammatillista identiteettiä. Olen tutkinut osallistujien kokemuksia, minkä kautta minussa vahvistui myös asiakaslähtöinen työote.

Sosiaalialan arvot, toiminnan tavoitteet ja menetelmät ovat usein ristiriidassa vallitsevien arvostusten kanssa. Yhteiskunnan arvoilmapiirissä sosiaalisen ja taloudellisen keskenään ristiriitaiset painotukset kohdentuvat erityisesti heikko-osaisiin ihmisiin ja ryhmiin. Sosionomi (AMK) ymmärtää, että työ on mitoitettava realistiseksi suhteessa yhteiskunnalliseen todellisuuteen. (Sosionomin (AMK) ydinosaaminen i.a., 9, 11.) Diakoniatyön lähtökohtana taas on kristillinen ihmiskäsitys, oikeudenmukaisuuden haaste ja työntekijän oma luovuus. Työssä painottuu ihmisen hädän ja ahdistuksen kohtaaminen ja yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaminen hädän ja syrjäytymisen syiden poistamiseksi. Diakonin osaamisalue liittyy yhteiskunnalliseen osaamiseen, yhteisö- ja sosiaalityön lähestymistapaan. (Diakoniatyöntekijöiden ydinosaamiskuvaus 2007, 7.) Ammatillista kasvua tapahtui perehtymällä diakonista leiritoimintaa koskeviin julkaisuihin ja diakonialeiritoiminnan teoreettisiin viitekehyksiin sekä osallistumalla käytännön diakoniatyöhön seurakuntaharjoitteluissa. Kaikki tämä auttoi minua ymmärtämään paremmin ja syvällisemmin sosionomin ja diakonin ydinosaamisalueita tulevassa työssäni.

Olen suuntautumassa diakoniatyöhön, jossa työn lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys, oikeudenmukaisuuden periaate ja työntekijän oma luovuus. Työssä painottuu ihmisen hädän ja ahdistuksen kohtaaminen ja yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaminen hädän ja syrjäytymisen syiden poistamiseksi. Diakonin osaamisalue liittyy yhteiskunnalliseen osaamiseen, yhteisö- ja sosiaalityön lähestymistapaan. Diakonin ydinosaamisalueet ovat

1) hengellisen työn osaaminen, 2) diakonisen asiakastyön osaaminen, 3) kirkon organisaation tunteminen ja yhteistyötaidot sekä 4) yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. (Diakoniatyöntekijöiden ydinosamiskuvaus 2007, 4, 7.) Opinnäytetyön aloittaminen osui seurakuntaharjoitteluuni, jossa pääsin tutustumaan lähemmin myös diakoniseen leiritoimintaan. Opinnäytetyöni kautta sain mahdollisuuden suorittaa harjoitteluni Espoon seurakuntayhtymässä. Se antoi minulle mahdollisuuden tutustua lähemmin kirkon organisaatioon ja oivaltaa yhteistyötaitojen merkityksen. Harjoittelussa sain seurata myös leirien valmistelutyötä. Seurakuntaharjoittelujen aikana minussa vahvistuivat myös kaikki muut diakonin ydinosamisalueet ja opin näkemään diakonisen työn ennaltaehkäisevän ulottuvuuden.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen mutta myös haasteellinen. Opinnäytetyön tärkeä osa oli oman työn ja tulosten kriittinen arviointi. Aihe oli minulle läheinen. Koin ammatillista kasvua opinnäytetyön prosessin aikana. Harjoittelujen ja opinnäytetyön kautta ymmärsin paremmin teorian merkityksen käytännön työssä ja sen kehittämisessä. Teoria ja käytännön työ yhdessä auttoivat minua ymmärtämään kokonaisuutta ja antoivat mahdollisuuden katsoa asioita monesta eri näkökulmasta. Voin hyödyntää oppimiani tietoja ja taitoja tulevassa työssäni. Diakoniatyöntekijänä minulla on näkökulmia ymmärtää seurakunnan leirityön erityispiirteitä. Opinnäytetyön myötä minulle avautui uusia näkökulmia ja sain ideoita leiritoiminnan kehittämiseksi. Jos tulen toimimaan sosionomina, minulla on nyt tietoa asiakkaiden kokonaisvaltaisesta tukemisesta, jossa otetaan huomioon heidän hyvinvointinsa ja myös heidän hengellinen ulottuvuutensa.

LÄHTEET

- Aarnos, Johanna 2002. ”Hengähdystauko arjen hälinästä” Leiritoimintaa osana Porin diakoniakeskuksen päihdetyötä ja päihderiippuvaisen kokonaisvaltaista kohtaamista. Opinnäytetyö. Pori: Diak Länsi.
- Alkula, Tapani; Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja 17. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2003. Suositus diakonialeirien ja -retkien henkilöstöstä. Viitattu 19.8.2011. <http://www.dtl.fi/www/page/382>
- Diakoniatyöntekijöiden ydinsaamiskuvaus 2007. Viitattu 19.8.2011. <http://www.evl.fi>
- Eloranta, Hanna 2006. Asiakkuuden ja osallisuuden rakentuminen palveluohjauksessa. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Espoon diakonialeirien loppuraportit 2008–2009. Tulostettu tiedosto. Espoo: Espoon seurakunnat.
- Espoon diakonian leirityöntekijät 2011. Espoon diakoniatyön yhteisten leirien kokous Kokousmuistinpäätökset 28.3.2011.
- Espoon kaupunki i.a. Espoon kaupungin nettisivut. Etusivu > Espoo tänään > Uutiset. Viitattu 18.9.2011. www.espoo.fi
- Espoon seurakuntayhtymä 2009. Yhteinen työ ja yhteistyö. Yhteisen seurakuntatyön tulevaisuusasiakirja 2009–2015. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä 2010 a. Tilastot. Statistiska uppgifter om Esbo församlingar. Esite. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä 2010 b. Yhteinen diakoniatyö. Perustoimintakuvaus. Tulostettu tiedosto. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä 2011 a. Yhteinen seurakuntatyö Palvelee. Yhdessä. Esite. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä 2011 b. Espoon seurakuntien näkövammaiset. Kevät 2011. Painettu julkaisu. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä 2011 c. Espoon seurakuntien kehitysvammaistyö kevätkaudella 2011. Painettu julkaisu. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.

- Espoon seurakuntayhtymä 2011 e. Espoon seurakuntien mielenterveys- ja päihdetyön ohjelma 2011–2015. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Espoon seurakuntayhtymä i.a. d. Espoon diakoniatyön tilastokansio. Tulostettu tiedosto. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Hasanen, Sanna 2008. A-klinikan katkaisuhoidon asiakkaiden kokemuksia A-klinikan ryhmistä Espoon Leppävaarassa. Opinnäytetyö. Helsinki: Diak Etelä.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helin, Maria 2011. Sosionomi-diakoni Maria Helinin haastattelu Espoon seurakuntayhtymässä 18.2.2011.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö Asiakkaan palveluksessa. Juva: WSOY.
- Hirsjärvi Sirkka; Remes Pirkko & Sajavaara Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Huttunen, Tarja 2011. Diakonissa Tarja Huttusen s-posti viesti 3.8.2011.
- Hyväri, Susanna & Nylund Marianne 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Jantunen, Eila 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Jokela, Ulla 2010. Spirituaalinen sensitiivisyys – muutosvoima sosiaalialan työssä. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Kalske, Anna & Honkanummi, Eeva 2009. Näkökulmia espoolaisen diakoniatyön nykytilaan ja kehittämistarpeisiin. Teoksessa Elina Juntunen (toim.) Diakoniatyö kartalle. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Kalske, Anna 2011. ”Että, tää ois yhteinen juttu” – Espoolaisten diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä hiljaisesta tiedosta ja sen jakamisesta työssään. Opinnäytetyö. Järvenpää: Diak Etelä.
- Ketola, Tapani 2002. Leirituuli. Käsikirja leiritoiminnan järjestäjille ja ohjaajille. Hämeenlinna: Karisto oy

- Kirkko 2020 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 2.6.2011.
[http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/3837DC6FD4244BDCC22577A50043E500/\\$file/Tulevaisuusselonteko_t%C3%A4ysistunnolle_21092010%5B1%5D.pdf](http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/3837DC6FD4244BDCC22577A50043E500/$file/Tulevaisuusselonteko_t%C3%A4ysistunnolle_21092010%5B1%5D.pdf)
- Kirkkojärjestys 1991 / 1055 8.11.1991/1993. Viitattu 30.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kivirasi, Tiina 2008. Espoon seurakuntayhtymä 2008. Kirkko Espoossa 550 vuotta. Espoon seurakuntayhtymän viestintäyksikkö.
- Konttinen, Tuulia & Melkkala, Anu 2009. Koko Nainen Jumalan kuva -viikonloppuleiri työille itsetunnosta, ruumiillisuudesta, tunteista ja kristittyinä tyttönä elämisestä. Opinnäytetyö. Kauniainen: Diak Etelä.
- Koskelainen Laura (toim.) 2010. Romanit leireillä. Opas seurakunnille romanileirien järjestämiseen. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010: 2. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kotila, Heikki 2003. Spiritualiteetti – ajankohtainen näkökulma. Teoksessa Häyrynen, Seppo; Kotila, Heikki; Vatanen, Osmo (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- KvantiMOTV 2009. Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Tampereen yliopisto. Viitattu 7.6.2011. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/intro.html>
- Laaksonen,Sami 2009. Isä-lapsi -leiri vertaistoimintana. Järvenpää: Diak Etelä.
- Liukkonen, Johanna & Tervo, Satu 2002. ”Hyvää yhdessäoloa”. Viikonloppuleiri erityisrippikoulun käyneille tytöille yhteistyössä Helsingin seurakuntayhtymän kehitysvammaistyön kanssa. Helsinki: Diak Etelä
- Lähteenoksa, Meri 2008. Viisas arki. Opas yhteisöllisyyteen. Helsinki: Like
- Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö 2007. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Viitattu 2.6.2011.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Mäkelä, Klaus 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudamus, 42–59.

- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehitys. Snellman-instituutti A-sarja 24/2008. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Noppiari, Eija; Kiiltomäki, Aliisa & Pesonen, Arja 2007. Mielenterveystyö perusterveydenhuollossa. Helsinki: Tammi.
- Pennanen, Heidi 2010. Asiakkaiden kokemuksia Vapautuvien Tuki Ry:n perheleiritoiminnasta. Tikkurila: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Pirinen, Eeva 2011. Diakoni Eeva Pirisen sähkö-posti viesti 8.8.2011.
- Raportti 2010. Hanke: 9. Maahanmuuttajatyön toimintatavat ja tehtäväjako. Seurakuntien toiminnan yhtenäistäminen. Tavoite- ja organisointiasiakirja. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Väitöskirja. Kuopion yliopisto: Kopijyvä.
- Seurakunnan retki- ja leiritoiminnan turvallisuusohjeet 2006. Suomen evankelisluterilaisen kirkon keskushallinto sarja C 2006:5. Kirkkohallitus: Helsinki.
- Sosionomin (AMK) ydinosaaminen i.a. Sosiaalialan amk-koulutuksen verkoston raportti. Työryhmän jäsenet: Merja Borgman, Riitta Dal Maso, Sinikka Hakonen Arja Honkakoski (pj) & Tuomo Lyhty.
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

LIITE 1: Kyselylomake

Diakonialeirin kysely**Jos ei toisin pyydetä, valitse vain YKSI vaihtoehto.**

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1) Sukupuoli:

 mies **1** nainen **2**

2) Ikä:

18-30 **1**30-40 **2**40-60 **3**70-80 **4**yli 80 **5**

3) Tämän hetkinen elämäntilanteesi:

 töissä **1** osa-aikatöissä/vuorotteluvapaalla **2** vanhempainvapaalla/hoitovapaalla **3** eläkkeellä/osa-aikaeläkkeellä **4** sairaseläkkeellä **5** opiskelija **6** työtön **7** muu, mikä? _____ **8**

4) Mistä sait tiedon tästä leiristä?

 diakoniatyöntekijältä **1** seurakunnan esitteestä tai ilmoitustaululta **2** Esse-lehdestä **3** seurakunnan internetsivuilta **4** sukulaiselta/ystävältä **5** muualta, mistä? _____ **6**

5) Oletko ollut aikaisemmin seurakunnan järjestämällä leirillä?

 en (Jos vastasit ei, siirry kysymykseen 7.) **1** kyllä **2**, _____ kertaa **3**

6) Paras leirikokemukseni tähän asti on:

ARVIO LEIRIVALMISTELUISTA

7) Leiri-ilmoituksessa /-esitteessä/-mainoksessa oli

- kaikki tarvitsemani tiedot. **1**
 liian vähän tietoja. Olisin halunnut heti tietää myös **2**

3

8) Ilmoittautuminen leirille oli

- helppoa. **1**
 vaikeaa, koska **2**

3

9) Saitko mielestäsi leirikirjeen riittävän ajoissa?

- kyllä **1**
 en **2**

10) Oliko leirikirje selkeä?

- kyllä **1**
 ei, koska **2**

3

11) Oliko leirikirjeessä riittävästi tietoa?

- kyllä **1**
 ei, koska siitä puuttui **2**

3

12) Miten koit yhteiskuljetuksen leirikeskukseen?

- En tarvinnut yhteiskuljetusta. **1**
 Se oli hyvin järjestetty. **2**
 Se oli puutteellisesti järjestetty, koska **3**

4

ARVIO LEIRIN TOTEUTTAMISESTA JA LEIRIKOKEMUKSISTA

13) Leiri kesti

- sopivan kauan. **1**

 liian kauan. **2**

 liian lyhyen ajan. **3**

14) Miten koit ruoan, ruokailuhetket ja leirikeskuksen tällä leirillä?

15) Leiriohjelmaa oli

liian paljon. **3** sopivasti. **1** liian vähän. **2**

16) Rastita yksi tai useampi seuraavista vaihtoehdoista!

Ohjelma oli mielenkiintoinen. **1**
Mikä oli mielenkiintoista?

Ohjelma oli monipuolinen. **2**
Millä tavoin monipuolista?

Ohjelma sisälsi kaikille tarpeeksi vaihtoehtoja. **3**

Ohjelma ei kiinnostanut minua juurikaan ja olisin mieluummin kaivannut **4**

17) Leiriosallistujia oli

liian vähän. **2** sopivasti. **1** liian paljon. **3**

18) Leiriohjaajia oli

liian vähän. **2** sopivasti. **1** liian paljon. **3**

19) Koitko olosi leirillä turvalliseksi?

kyllä **1**

en, koska **2**

20) Leirin ilmapiiri oli:

erinomainen. **1** hyvä. **2** melko hyvä. **3** melko huono. **4** huono. **5** erittäin huono. **6**

21) Rastita listasta **kolme** sinulle tärkeintä tähän leiriin liittyvää asiaa!

Sain levätä. **1**

Sain tehdä mukavia asioita. **2**

Koin, että minusta välitettiin ja minusta huolehdittiin. **3**

Sain olla muiden ihmisten kanssa. **4**

Sain uusia voimia elämään. **5**

Sain kokea Jumalan rakkautta ja suojaa. **6**

Sain uutta tietoa kristinuskosta. **7**

Jotakin muuta, mitä? **8** _____

22) Miten leiriohjaajat mielestäsi toteuttivat ohjelman?

23) Miten koit hengellisen ohjelman leirillä?

24) Parhaita asioita tällä leirillä olivat

25) Minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit leirille?

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

26) Rastita, mitä asioita toivoisit käsiteltävän tulevilla leireillä. Huomaa, että voit merkitä **useampia vaihtoehtoja** sekä lisätä halutessasi konkreettisia ehdotuksia.

Ihmissuhteet, kuten seuraavat teemat **1**

Uskontokysymykset ja hengellinen elämä, kuten **2**

Terveys ja itsensä hoitaminen, kuten **3**

Yhteiskuntavaikuttaminen ja vapaaehtoistyö, kuten **4**

Liikunta / kädentaidot, kuten **5**

Iltaohjelma ja yhdessäolo, kuten **6**

Keskustelut juuri meidän ryhmälle kiinnostavista teemoista, kuten **7**

Muuta, mitä? **8**

27) Toivotko, että leirille osallistuvilla olisi mahdollisuus tavata uudestaan omana ryhmänä jossakin seurakunnan tai kaupungin järjestämässä tilaisuudessa?

en **2**

kyllä **1**

28) Olisitko tulevaisuudessa kiinnostunut osallistumaan seurakunnan tai kaupungin järjestämään itsellesi sopivaan ryhmätoimintaan?

en **2**

kyllä. Millaisesta ryhmätoiminnasta olet kiinnostunut? **1**

29) Mitä muuta haluat sanoa leirityön kehittämiseksi?

LÄMMIN KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 2: Saatekirje

HYVÄ KEHITYSVAMMAISTEN LEIRIN OSALLISTUJA!

Sosionomi (amk) -tutkintoon kuuluva opinnäytetyöni käsittelee diakonian leiritoimintaa. Tutkimuksen tarkoitus on saada leireistä tietoa, jonka perusteella leiritoimintaa voidaan tulevaisuudessa kehittää. Siksi toivon, että osallistut tutkimukseen vastaamalla tähän kyselyyn. Jokaisen vastaajan osuus on erittäin tärkeä.

Voit vastata nimettömänä. Vaihtoehtokysymysten lisäksi joukossa on myös sellaisia kysymyksiä, joihin voit vastata omin sanoin.

Vastauksestasi kiittäen,

Nataša Stambej

Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelija